

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Бюлава

Виходить двічі в році

Червень — серпень

Ч. 71

June — August

Редакція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація: 2199 Bloor St. W., Toronto, Ont. M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, редактор, Тоня Горохович — техн. ред.,
Марно Горбач.

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: 10 дол. ЗСА, або їх рівновартість.

Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.

Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за доплатою одного доляра від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine,
2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Printed by KIEV PRINTERS LTD. — 2466 Dundas St. West, Toronto, Ont., Canada M6P 1W9

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто, Канада

Ч. 71

червень-серпень 1984

Редакційна стаття

СТАВАЙТЕ СПІВРОБІТНИКАМИ "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

Оце випускаємо у світ 71-ше число "Пластового Шляху" з думкою, що воно спричиниться до дискусій на теми Пластового Конгресу Третього і чергового ІХ КУПО та для пожвавлення підготовки до них.

При тому бажаю признатися, що я з приємністю тимчасово прийняв функцію редактора нашого журналу, бо чомусь відчув його корисність, потребу й важливість у теперішній і майбутній діяльності Пласту. У повній скромності я справді відчуваю неабияку шану і привілей бути відповідальним за його появу і зміст, дарма, що моя настирлива свідомість пригадує мені про труднощі організування для нього відповідні матеріали-статті. Мушу також признатися, що я придбав собі деякий досвід якраз у праці з "ПШ" у роках 1974 до 1980, про який згадує дотеперішня головна редакторка О. Кузьмович у "ПШ" ч. 70, називаючи цей час "прогалиною", в якій не було головного редактора. Цю, власне, прогалину витовнювали "без титулу" Т. Горохович, І. Манастирський і я, що був тоді також головним референтом видань ГПБ.

Подруга Кузьмович залишила у спадщині для "ПШ" не одну добру статтю з терену ЗСА. Справді я подивляв її працьовитість і продуктивність та завзяття бути постійним кореспондентом щоденника "Свобода" і її інші громадські функції. Її статті, а особливо репортажі про останній конгрес СКВУ, були надзвичайно цікаві, вчасні, речеві й правдиві. Її довголітнє редагування "Юнака", а до того майже трирічне редагування "ПШ" були виявом неабиякої посвяти нашій спільноті, а зокрема Пластові. Я сумніваюся, чи зможу дорівняти її професійності.

У своїй праці я бачу великі речі у майбутньому, а це: Пластовий Конгрес Третій, КУПО, підготовка до ювілею 1000-річчя Хрищення Руси-України, 2000-ий рік взагалі тощо. Про ці та інші пластові й загальноукраїнські справи будемо особливо дбати. Я маю подостатком оптимістичних сподівань, бо чув заохоту й обіцянку співпраці з терену ЗСА. Канада завжди гарно співпрацює, як також Велика Британія, Австралія, Аргентина й Європа завжди добре співпрацювали, зокрема Австралія й Великобританія. З тих теренів появлялися у пластових журналах прецікаві статті, дописи. Я сподіюся, що вони знова відізвууться своїми дописами та охотою стати членами редакційної колеґії, якої ми ще не маємо. Список редколеґії є відкритий для тих членів Пласту, які бажають конкретно співпрацювати з "ПШ". Висловлюю вдячність подр. Тоні Горохович, яка виявила прихильність і співпрацю. Вона має великий досвід і знання, й тому я її прохаю бути нашим дорадником і технічним редактором.

Володимир Соханівський

Підняти себе, свої народні й громадські права і обов'язки — це ж не заслуга, а обов'язок усякої розумної людини.

Наталя Кобринська

Ми і наш народ

Ю. Шанга

ГЕРОЇЧНИЙ ФІНАЛ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ НА ЗАКАРПАТТІ

(У 44-ту річницю бою на Красному Полі)

Випадок хотів, щоб другу українську визвольну боротьбу започаткував кошовий пластунів при колишній ужгородській Учительській Семінарії в березні 1939, а продовжував її також вихованець Пласту Роман Шухевич аж до своєї лицарської смерти в березні 1950. Однак не є випадком, що на Закарпатті пластуни стояли в передових лавах борців проти мадярів. Це передбачив навіть чужинець, нотар чеської національності, три роки раніше. У 1936-ому році у селі Кальнику відбулася зустріч ужгородських і мукачівських пластунів. Після цієї зустрічі згаданий чех ось що сказав до місцевого пластуна Юрка Бороша (загинув з німецької руки в Україні): "Ми, чехи, маємо свою державу, але ми її втратимо. Ви, українці, не маєте своєї держави, але ви її здобудете". Це пророкування ще не здійснилося, але той чех збагнув, що українська пластова молодь була готова боротися за найвищий національний ідеал — власну незалежну, соборну державу. Провідником ужгородських пластунів на стрічі був кошовий Михайло Козичар. Завдяки всебічній допомозі колишнього мукачівського пластуна Михайла К. Козичар був спроможний три роки пізніше повести ужгородських семінаристів до бою з гонведами.

Загально прийнято називати борців за волю Срібної Землі Карпатськими Січовиками, немов вони всі були членами напівмілітарної організації Карпатських Січовиків у сірих одностроях із мазепинками. Так воно не було. Збройна боротьба з мадярами мала спонтанний характер. За зброю бралися не тільки хустські Січовики, в склад яких входили українці зі всіх

українських земель, але найбільше було недавно прибулих хлопців з Галичини, переважно з Лемківщини. До боротьби ставали також молоді закарпатці, які не тільки ніколи не носили січових одностроїв, але навіть взагалі не були формально членами Карпатської Січі. Для прикладу, гурт хлопців, що поверталися зі зброєю з чеського війська на Березнянщину, заатакували гонведів на дуже трудному для оборони пункті під горою Темник, на південь від Перечина. Спротив мадярам ставили також українці, що служили при пограничній фінансовій сторожі, зокрема під Виноградовом та Іршавою.

На особливу увагу заслуговує спонтанний збройний виступ колишніх ужгородських семінаристів на Красному Полі під Хустом. Це передовсім тому, що хоч не мали потрібної для того військової підготовки, вогнем із крісів, а передовсім із трьох ручних скорострілів, завдали переднім лавам гонведів на роверах поважних втрат, а решту змусили до відвороту. Щойно свіжі лави гонведів перемогли семінаристів. В бою відзначилися кулеметники, що вогнем крили відступ частини хлопців, коли гонведи зачали оточувати їх. Завдяки кулеметникам опір не скінчився другими Крутами, бо деяка частина семінаристів врятувалася.

Цей збройний виступ знайшов широкий відгомін на Закарпатті, зокрема серед студентської молоді. Місце бою стало свого роду закарпатською Меккою, його часто відвідувала молодь. Ця подія спричинилася у великій мірі до поглиблення і закріплення української національної свідомості під малярською окупацією. Нерідко з дітей змадяризованих батьків виростали свідомі українці. Навіть Юрій Смолич у своїх спогадах про подорож по Закарпатті з Юрієм Яновським згадує, що вони стрінули сімнадцятирічного гімназиста, який висловив жаль, що не міг служити у "війську Волощина", бо ще був надто молодий.

Після бою на Красному Полі професор ужгородської Учительської Семінарії Муранія, що взагалі не почував себе українцем, сказав до студентів: "Ніколи не смієте забути за них (поляглих). Вони згинули за рідний край".

Тільки два колишні семінаристи, учасники згаданого збройного виступу, після війни опинилися на північно-амери-

канському континенті. Це і є причиною, що український читач майже нічого не знає про цю маркантну подію.

Виконуючи бажання професора Муранія, у наступних рядках автор бажає поділитися з читачами своїм спогадом про перебування семінаристів за останні двадцять чотири години перед боєм. Але автор не був семінаристом, тільки випадково долучився до них. Тому не був ознайомлений як слід з деякими справами. Зокрема не знає, яку конкретну роллю мав відіграти проф. Яків Голота, якого дехто згадував у зв'язку з цією подією. Автор знав добре проф. Голоту вже давніше. Він був улюблений між семінаристами як добрий український патріот і, мабуть, чимсь спричинився до рішення семінаристів іти на фронт. Однак автор ні разу не бачив його між семінаристами за цілу добу, тому і не згадує його.

Які ідеали просвічували семінаристам дорогу, коли вони йшли на прою із стократно переважаючим ворогом — це найліпше з'ясував провідник Михайло Козичар. У січні 1939 на пластовому з'їзді в Хусті він ось що сказав: (цитую із книжки Степана Папа-Пугача "Пластовий Альманах", Видання ЮГ, Рим 1976, ст. 131). "Встав Михайло Козичар, кременезний ростом, поважний пластун. З повагою кошового й притиском на кожне слово він заговорив: "... Над землею кн. Корятовича замаєв жовто-блакитний український прапор. Наспів час, коли має здійснитися наша Національна Правда, що взяла свій початок від Великого Володимира, що за неї боровся Богдан Хмельницький і умирав Іван Мазепа, що за неї кривавилось українське серце під час визвольних змагань та за яку пролилась українська кров на паризьких і роттердамських вулицях. Ми, молодь Закарпаття, жили цією одною Національною Правдою. Це підкреслюю тому, щоб дехто не думав, що він своїм проектом показує більшу відданість нашому народові від тієї, що її плекають і відчувають у своїх серцях українські пластуни.

"У часах, коли чужий нам дух по наших школах убивав у нашій молоді українське почуття, українська молодь гуртувалася в організації Українського Пласту. І тоді не було на Закарпатті іншої молодечої організації, хіба на папері. Тоді Український Пласт і лише Український Пласт виховав закарпатцям нову, характерну людину, *готову до великого чину*". (Підкреслення наше).

Візія золотоверхого Києва манила пластунів-семінарис-тів. Того Києва, до якого перед двадцяти роками Всенародній Хустський Конгрес виражав своїх делегатів, щоб 22-го січня 1919 передали бажання закарпатців прилучитися до українського материка.

Бій на Красному Полі мав драматичний, зворушливий фінал. Мадярський офіцер хотів завдати тяжко раненому провідникові Козичареві ще й моральний удар. Вимагав від працівника Івана Поповича, щоб вкинув Козичаря у Тису. Попович пімстився за це на мадярові, пірвавши його разом зі собою у бурхливій хвилі Тиси, замість Козичаря.

Слова Козичаря про готовість пластунів до великого чину стали дійсністю...

Ідея збройного виступу

Ідея збройного виступу семінарис-тів проти наступаючих мадярів зродилася у містечку Севлюші, оточеному з північного сходу виноградниками. (Тому було змінено назву Севлюш на Виноградів). Він лежить тільки на нецілих двадцять кілометрів від мадярського кордону і понад двадцять кілометрів на південний захід від Хусту. Після загарбання мадярами Ужгорода й Мукачева восени 1938 до Виноградова були переміщені деякі установи й школи. Сюди були переміщені й злучені разом обидві учительські семінарії, українська з Ужгорода і русофільська з Мукачова. Слід відмітити, що на протязі двадцяти років директором ужгородської Семінарії був батько другого національного відродження закарпатців о. Августин Волошин. Знаменним є також той факт, що зброю для семінарис-тів поміг роздобути, вибрав стратегічний найліпший пункт для опору, постарався про нічліг для семінарис-тів і транспорт поїздом на місце бою, а також пішов до Хусту організувати поміч для семінарис-тів на Красному Полі — поручник резерви Михайло К, колишній курінний пластунів при Державній Торговельній Академії в Мукачові, якої постійним директором був другий найвизначніший будівничий Карпатської України, поруч о. А. Волошина, проф. Августин Штефан.

Мадярському наступові на Карпатську Україну передувала неймовірна подія в Хусті, що мимоволі пригадує нам три-

вожні побоювання вищенаведеного чеського патріота за майбутність чеського народу, нащадків славних, войовничих гуситів. У вівторок, 14-го березня, прийшовши вранці до праці в Уряді Опіки над воєнно-пошкодженими у Виноградіві, ми, пів десятка урядовців, були ще в піднесеному настрої після недавно відбутої Шевченківської академії, коли прийшов наш співпрацівник Василь Ч. із тривожною вісткою, що чеське військо в Хусті збройно заатакувало Карпатських Січовиків. Це діялося в той час, коли вже було відомо, що мадяри концентрують військо на кордоні Карпатської України. Тяжко було знайти якусь логіку такої чеської поведінки, бо нікому з нас навіть в голову не приходило, що Прага вже тоді виконувала волю Берліну, хоч в ній ще маяли державні трикольори. А волею Берліну було не утруднювати, але навпаки, улегшувати окупацію Карпатської України мадярами. Тому, хоч ще недавно ген. Сватек був готовий боронити кордони держави перед мадярами, тепер чеське військо дістало наказ роззброювати в Хусті Карпатських Січовиків, щоб не могли ставити збройного спротиву мадярам. Коли команда Карпатської Січі, не зважаючи, що має в дійсності до діла з німцями, а не з чехами, відмовилася капітулювати і віддати зброю, що недавно забрала із жандармського магазину, військо заатакувало об'єкти Карпатської Січі. Щойно на інтервенцію уряду Карпатської України Карпатська Січ склала зброю і чехи припинили атаку. Сімдесят два січовики полягли, а велика, ближче невідома кількість була ранена. Решта залишилася без зброї.

Наступної ночі і ранком 15-го березня мадяри почали наступати на Виноградів. Це стало відомим, коли по Ардовецькій вулиці раптом серед темної ночі затарахкотіли гусениці чеських панцерних авт, що покотилися у напрямі мадярського кордону. Але за не цілі дві години вони повернулися назад. Виглядало, що чеські офіцери їздили на кордон тільки для того, щоб узгодити з мадярами передачу міста. Замість іти проти мадярів, військо почало відходити у протилежному напрямі, до Румунії.

Тим часом в Хусті відбувалося засідання Союму. Невідомо, коли воно скінчиться. Треба було стримувати наступ мадярів за всяку ціну. Хто мав це зробити, коли покликане для

того військо капітулювало? В Хусті ще залишилося зо дві-три сотки живих і здорових січовиків, але вони без зброї. В цій ситуації пластуни при Учительській Семінарії під проводом Козичаря взяли на себе те неспівмірно тяжке завдання — боронити Хуст і стримувати наступ гонведів. І так 15-го березня, прийшовши вранці до школи, значна частина семінаристів, замість сідати в шкільні лавки, на заклик Козичаря дала себе до диспозиції. Це були ті, що не хотіли погодитися з суворою дійсністю. Не хотіли погодитися, що короткий заблиск волі був тільки приемним сном. У своїх уявах вони бачили повторення сцени з-перед тисячі років, як із наступаючою ордою ставав на прю хоробрий, легендарний князь Лаборець... І тепер темна хмара довголітньої неволі от-от знову заслонить сонце свободи.

У всіх сиділо на душі: не потребуємо і не хочемо вас тут, гонведи! Якою іншою, більш зрозумілою мовою, могли це сказати мадярам, як не мовою крісів і скорострілів? Вогнепальними сальвами, а не квітами хотіли вони привітати непрощених гостей!

Але де взяти зброю? Чеський командант у Виноградіві в арогантний спосіб відмовився видати зброю. І тут стали в пригоді меткий поручник резерви, начальник залізничної станції в Королевій над Тисою Михайло К. і ближче невідомий авторові, відважний, одчайдушний жандарм, що вмів добре загравати на охоті чехів до життя.

В той час, як хлопці терпеливо, бездільно чекали на шкільному подвір'ї на наказ до маршу, Козичар із малим гуртком своїх найближчих друзів був у постійному русі. До того вузького гуртка друзів Козичаря належали: правдивий красень Юрко Пекар із клясичним обличчям і золотистими кучерями, далі сильно збудований пряшівчанин Іван Попович і досить кремезної будови, трохи присадкуватий семінарист Лазорик, здається так називався він. Був це єдиний колишній вояк, вже одружений — помічник і дорадник Козичаря. Козичар декілька разів кудись відходив з ними і знов повертався. Одного разу забрав зі собою, мабуть, понад десяток хлопців і їх кудить повів. Іншим разом, повернувшись між нас, проходив від одного гуртка до другого і рахував нас. Для чого — це виявилось пізніше.

Реакцію військовиків на намір семінаристів іти на фронт добре характеризує такий епізод. Перед нашим вимаршом я зайшов на квартиру, щоб перевзутися. Застав там обох моїх співмешканців, О. Горза і М. Петровція. Один з них був підстаршиною, а другий старшиною резерви. Оба були свідомі українці. Горзо недавно з патосом деклямував на Шевченківським святі поему Юрія Клена "Україна". Але коли довідався від мене, що семінаристи відходять на фронт, він попав у жах.

— Чи ви збожеволіли? Таж це наступає регулярна армія! Розумієте, що це значить? — репетував Горзо.

Семінаристи й самі знали, що це значить іти на фронт, і не робили собі з того приводу ніяких ілюзій. Слід сказати, що їхній пересічний вік був щонайменше двадцять років. До учительської семінарії було тяжко дістатися. Не раз треба було чекати і кілька років, щоб потрапити туди. Тільки одного дуже маленького ростом, колишнього мукачівського семінариста бачив я там. Знав я його з вигляду з попереднього року ще в Мукачові. Не відомо, чи він був там єдиний давніший мукачівський семінарист, чи було їх більше.

Чехи здають зброю

Обідня пора, вирушаємо в дорогу. Мене дивує, чому ми йдемо на північній схід у напрямі Хусту, замість на південь, звідки наступають гонведи на Виноградів.

У Виноградіві вже почалася весняна відлига. Летів мокрий сніг. Дорога була мокра. Але чим далі на північний схід ми посувалися, тим зимніше ставало.

Маршуємо двійками. Не співаємо. Не в голові спів. Ідемо досить повільним, майже відпочинковим темпом. Минаємо панораму виноградників, що залишаються по лівій стороні. Скільки нас є? — насувається питання, але нема як поррахувати двійки. По кількох годинах приходимо до села, де дорога крутиться в лівий бік. Я йду у двійці по лівому боці й побачив наші передні двійки, а за ними дальші на закруті. Почав рахувати, але щось помішало. Шкода. Хотів знати, скільки нас є точно. Мабуть було нас близько сотки.

Ще був білий лент, коли нам трапилася по дорозі велика несподіванка. Ідемо дорогою, по лівому боці вздовж засадженою деревами. Дивимось перед себе і що ми бачимо на

віддалі не цілих двісті метрів? Іде перед нами сотня чеського війська по правім боці дороги у тому самому напрямі, що й ми, і складає кріси зі штиками й амуніцію на купу при дорозі. Наші передні ряди проходять попри вояків по лівій стороні й забирають кожний по одному крісові зі штиком і кілька десятків набоїв у кишень. На краю дороги по правій стороні стоїть жандарм із жовто-блакитною перев'язкою на лівому рукаві і підганяє вояків рухом правої руки. Праворуч від нього лежить на снігу понад десять хлопців у цивільних одягах, так як і ми, із крісами заміряними на дорогу. Було це все за горбом із закрутом, тому тих хлопців не було видно здалека. Добре місце вибрав жандарм для обеззброєння чеської сотні!

Як забрали хлопці зброю зі землі, почали відбирати зброю від вояків прямо з рук.

Ми, пластуни, завжди уважали, що носити зброю — це велика честь. Віддавати зброю з рук, навпаки, ми уважали за щось принижуюче. Тому, підійшовши до вояка, я дуже уважно обсервував вираз його обличчя. Хотів відчитати з нього, що той вояк відчуває, віддаючи з рук зброю. Вираз байдужості і ніяких емоцій не було видно на обличчі.

Коли чеська сотня відійшла, хлопці піднеслися зі снігу і долучилися до нас. На місці ми звернули зі шляху на південь і почали сходити з горба вниз.

Темніло, коли ми опинилися в селі Веряця в долині Тиси. Використовуючи рівний терен, Лазорик, єдиний колишній вояк між нами, по дорозі вчив нас розставлятися в розстрільну. З одної селянської хати вийшов парубок і крикнув до нас:

— Хлопці, тримайтеся. Радіо із Хусту голосило, що йде поміч... (Не хочеться повторювати далі ту нісенітницю, хто мав іти на поміч. Та радіопередача уможливила мадярам застукати наш актив на місцях і багато вимордувати, нерідко нелюдськими тортурами. Радіостанція була у безвідповідальних руках).

Із Веряці ми пішли прямо на залізничну станцію в Королеві над Тисою. На пероні чекали на нас два чи три пасажирські вагони, в які ми зразу зайшли. На полицях чекала на нас приємна несподіванка в формі пресмачних військових сучарів із присмаком посоложеної кави. (Якби то було три місяці раніше, то можна б було думати, що тут бував недавно

святий Миколай.) Не можна не помітити, що відібрання зброї від чехів, ці вагони з військовими харчами і багато дечого іншого було заздалегідь заплановано й підготовлено.

Вже було цілком темно, коли ми прибули до Королева. Хтось мусів пильнувати за рухом мадярів на кордоні біля Вілоку, бо наші провідники навіть не виставляли вартових вночі. Цілу ніч хлопці спокійно спали, хоч, на відміну від Виноградова, тут було досить зимно. Хлопці спали і мабуть не чули, коли до вагона зайшов середнього віку чоловік і з помітним галицьким акцентом попросив "одного на добровольця", бо ніхто не голосився. Коли я зголосився, він наказав старшому віком залізничному робітникові принести ручну пилку. Повів нас полем до телефонічного стовпа і наказав підрізати. Підрізаний стовп повалився, але перервав тільки один дріт. Не було чим перетяти решту дротів, тому ми тільки обмотали їх і зв'язали разом з перерваним дротом. Залізничний робітник був помітно заляканий, мабуть тому, що в Королеві було багато мадярів і він міг боятися доносу. Чи нам тим способом пощастило перервати телефонічне получення з Малярщиною, щоб місцеві мадярські прислужники не могли інформувати гонведів, що тут діється — важко сказати.

Ще один цікавий момент хочеться відмітити в зв'язку із перебранням зброї від чеських вояків. Я із здивуванням зазначив, що нас було точно стільки, скільки чехів, що віддали кріси разом із трьома ручними скорострілами. Не був ані один злишній кріс і ані одного не забракло. Щойно тоді я зрозумів, чому Козичар рахував нас в Виноградіві. Видно, що К., начальник станції в Королеві, знав, скільки вояки мають крісів, і повідомив про це Козичаря телефонічно. Ті хлопці, що обеззброювали чехів, мали прибути туди також з Виноградова. Кріси для них Козичар мав знайти в військових казармах в Виноградіві після відходу чеського війська.

На бойових позиціях

Прийшов історичний ранок, 16-го березня 1939. Мабуть десь біля восьмої години почався рух на залізничній станції. До наших вагонів причепили локомотив, і ми поїхали у північно-східному напрямі. Коли я незадовго виглянув скрізь вікно, я побачив залізничника в уніформі, добре знайомого мені ко-

лишнього курінного пластунів при Державній Торговельній Академії в Мукачеві з-перед п'яти років. Він шов полем у тому самому напрямі, куди ми їхали. Що він тут робить і куди він іде? — мигнула мені думка в голові. (Я не знав, що він був тут начальником залізничної станції і яку роллю відігравав).

Наш поїзд зупинився перед залізничним мостом через Тису на лівому березі. Ми висіли із поїзду й пішли пішки близько сто метрів аж до моста. Тут я побачив, що Козичар і Лазорик мали замість крісів ручні скоростріли. Крім них ще один семінарист мав скоростріл. Козичар підійшов до нього, взяв від нього скоростріл і дає іншому, досить кремезному семінаристові із симпатичним обличчям і спокійним, лагідним поглядом. Він значуще глянув на Козичаря і взяв скоростріл та віддав кріс. Мій колишній шкільний товариш із горожанської школи і щирий друг, завжди балакучий Микола Г., що ще у Виноградові назвав мені по прізвищу Лазорика і Поповича, яких я досі не знав, тепер також поінформував мене, що, здається, той семінарист із третім скорострілом походив із села Апші (Середньої?). Сказав мені Микола також його прізвище, але я не пам'ятаю. (Пап-Пугач згадує у своїй книжці, що із Козичаром згинув також Іван Грицак. Це прізвище є знайоме в околиці Апші. Залишається перевірити, чи часом тим третім кулеметником не був із Апші згаданий Іван Грицай).

Прийшло останнє зарядження перед відходом, як пізніше виявилось, на бойові позиції. Лазорик дає команду вставлятися в трійки. Вставилися. Ряд, в якому був я і мій колега по праці Василь Ч. та довголітній шкільний товариш Петро Б., призначили для охорони приступу до Хусту перед малярськими терористами, що мали знаходитися десь на лівому березі Тиси. Інші два ряди з усіма трьома скорострілами пішли через міст на другий берег Тиси.

Чому не дали нам одного кулеметника? Відповідь на це питання прийшла незадовго.

Відійшовши недалеко, я оглянувся і бачив, як семінаристи ступали вже по середині моста. Ті семінаристи, що незадовго власною кров'ю писатимуть золоту сторінку історії збройної боротьби на Красному Полі під Хустом.

Наша (третя) група, розпавшись на декілька малих гуртків, без перешкоди посувалася у напрямі села Кривої, що

лежить на лівому, протилежному від Хусту березі Тиси. Терористи, видно, десь поховалися і не показувалися.

Ми вже йшли приблизно годину, коли раптом на другім боці Тиси застукотіли скоростріли.

— Наші вже б'ються! — хтось викрикнув. За кілька хвилин скоростріли затихли і відізналися знову щойно по довшій перерві. Віддаль була досить велика, тому крісів не було чути.

Нас взяла нетерплячка. Хотілося чим скоріше дістатися на другий беріг Тиси і ми прискорили ходу.

Нарешті ми у селі Кривій. Нас перевозять поромом на другий берег Тиси. Зійшовши з порому, перший раз за довгий час глянув я на годинник. Було точно половина дванадцятої. Тут же стояв стійковий студент і скерував нас на залізничну зупинку поблизу під Хустом. На станції стояли два вагони із дизельним мотором, оба вщерть заповнені молодими хлопцями, мабуть, хустськими гімназистами.

За хвилину підбігають до нас два мої колишні товариші, недавні учасники бою на Красному Полі! Микола Г. і Юрко Г. Оба заспані, червоні, неначе кров'ю облиті. Не дивниця, вони щойно ледве спаслися від погоні гонведів на роверах.

Микола із запертим у грудях духом зачинає інформувати мене уривчастими реченнями про події на полі бою.

— Козичаря оточили циклісти над Тисою... Пекар убитий... Петро Козак (із Малого Березного) не міг вже далі бігти і сховався в будці на полі. Його проколов гонвед багнетом... На початку ми змусили циклістів до відступу...

Наказ заходити у вагони перервав розповідь Миколи. Зайшли у вагон. Багато з нас стоїть, бо на сидження нема місця. Майже половина підлоги вагона занята скриньками із ручними гранатами і амуніцією. Всі хлопці тримають в руках кріси. Це дивно. Тільки два дні тому сімдесят двох січовиків полягло через те, що мали кілька десятків застарілих жандармських крісів і пістолів, а тут раптом є досить зброї. Чи варто було платити таку високу ціну за ті жандармські кріси? (Була чутка, що і цю зброю здобув від чехів якийсь жандарм. Невже це був той самий жандарм, що забрав зброю від чехів для семінаристів? Хто він був? Як називався? Його прізвище повинно бути записане в історії української збройної боротьби! Хто це розвідає?)

Ми проїхали ледве два-три кілометри, коли гонведи взяли наш поїзд під обстріл! Поспішилися. Не чекали, заки ми під'їдемо ближче і перші пічнемо в них стріляти, так як це зробили семінаристи.

Поїзд зупиняється на підвищеному залізничному насипі перед закрутом уліво. Вискакуємо із вагонів і розтягаємося в лінію вздовж залізничного насипу. Тут також наша тричленна команда: поручник К. в уніформі залізничника, якого вранці бачив я у Королеві; далі ще один колишній мукачівський пластун, аспірант чотар в чеській військовій уніформі Андрій Ц. і високий в окулярах інж. К., колишній старшина УГА.

Мадяри не перестають нас обстрілювати. Стрільна покищо пролітають над нашими головами і вибухають за нами поблизу якоїсь річки. Перервали один телеграфічний дріт. Інж. К. каже, що це нас обстрілюють із італійських мінометів.

Над нами кружляє ворожий літак. Видно, що гонведи пустили в рух свою воєнну машину! Це не абияка честь! Вони нас бояться і рахуються з нами, як із поважними супротивниками! Але це не є наша заслуга. Це є заслуга виноградських кулеметників. Значить, що врилися їм добре в пам'ять! Цікаво було б знати, скільки гонведів скошили кулеметники?

Хотілось би побачити, звідки гонведи нас обстрілюють. Можливо їх видно із нашого правого крила? Пробігаю туди, але також ніде їх не видно, бо терен непроглядний. Перед нашими очима поблизу селянські хати і розлогий сад. Повертаюся і зупиняюся біля команди поблизу нашого поїзду.

Команда швидко обмірковує нашу ситуацію. Інженерові К. подобається наша позиція за залізничним насипом, але молоді старшини звертають увагу, що гонведи не обов'язково атакуватимуть нас спереду. Ми вже не є на протилежній стороні Тиси від мадярів, так як були семінаристи спочатку і могли якийсь час тримати міст під вогнем у своїх руках. Гонведи вже масово висипалися на цей бік Тиси. На рівному терені можуть легко оточити нас перстеном і заатакувати зі всіх боків. Наперед хочуть унерухомити наш поїзд, щоб відібрати нам можливість відступу. Це легке завдання. Вистачить, щоб одна міна з міномету попала в наш склад амуніції. Засідання Сойму закінчилося ще вчора. Делегати вже залишили Хуст. Ми могли б ще стримати наступ мадярів на дві-три години, але за яку ціну?

Так швидко обмірковувала команда нашу ситуацію. Мадярські міномети не вгавали, але покищо ми не маємо ніяких втрат. Скільки забере часу мінометам, заки висадять наш поїзд в повітря? І що потім? Жертвувати приблизно сотню студентської молоді? Команда не могла рішитися на це і постановила припинити збройний спротив.

Плян не вдався

Так наша поміч семінаристам з Хусту прийшла запізно приблизно на дві години. Виглядає, що наш поїзд мав доїхати аж на позиції семінаристів біля моста через Тису, щоб помогти їм відступити в разі потреби. Та сталося інакше. Плян не вдався.

Невідомо, скільки семінаристів загинуло на Красному Полі. Тільки вістка про кінцеву розправу гонведів над Козичарем і іншими декількома полоненими семінаристами дісталася з уст якогось гонведа до українців і була зафіксована на папері. Цитуємо ту вістку із "Пластового Альманаху" С. Папа-Пугача, ст. 9: "Козичар тяжко ранений... Чотири друзі донесли свого кошового до Веряці. Аж тут раптом мадяри оточили село. Схопили раненого з його побратимами. Зв'язали їм руки і під багнетами повели їх над Тису. Зв'язані були змушені ще нести свого зраненого друга...

Над Тисою поставили їх у ряд. Зробили знімок. На постах інших. Тоді мадярський офіцер приступає до Івана Поповича. Він кремезніший за всіх. Заки на інших намірили скоростріл, офіцер розв'язав Поповичеві руки. Дає наказ:

— Бери і кидай свого провідника в Тису!

Хлопці не рухалися. Стояли над підмитим берегом ріки. Під ними круча. Офіцер ще раз повторює наказ. Не ріки. Під ними круча. Офіцер ще раз повторює приказ. Не помагає. Розлючений офіцер з усієї сили вдаряє його в лице. З його уст посипалися прокльони... Попович нараз випрямився. Звинно підніс свої руки і вхопив заскоченого офіцера за горло. Ступив крок назад і кинувся з ним у воду.

Загучав скоростріл. Скошив трьох друзів. Прошив раненого на землі.

Мадярські вояки бігли берегом Тиси. У воді бачили, як кидалися два тіла. Попович не випускав офіцера із своїх рук. Прудкі води поривали їх все далі і далі... Нарешті тіло

офіцера стало непорушним. Вояки казилися... Зачали стріляти... Труп Поповича поплав з водою...

Клянучи, вояки вернулися на місце розстрілу. У своїй люті вони били ногами і знущалися над тілами вбитих. Відтак вкинули всіх у воду..

Так срібною Тисою до Чорного моря поплила кров кращих синів Карпатської України, сповіщаючи усіх поляглих про свободу українських земель, що оце українське Закарпаття засвідчило перед світом про непоборність українського духу, що рветься до самостійности та свободи!

Ніколи рівноправність не була метою жіночого руху. Вона була тільки передумовою, яка дозволяла жінці приступити до розв'язки її властивих завдань. Рівноправність була тільки засобом, який нам уможлиблював вступ у громадське життя у ролі співрішального і співвідповідального чинника, який дозволив нам зачати переговорювати і формувати світ, створений і формований мужчиною, згідно з нашим бажанням.

Мілена Рудницька

Будьмо громадянками в чотирьох стінах нашої хати, будьмо матерями в суспільному житті — ось наше розуміння материнства і ось рівночасно наша — так би мовити — жіноча політична програма. Яка ясна і проста вона і рівночасно яка багата у змісті, як вона підходить для жінок усіх суспільних верств і всіх світоглядів, як легко її пристосувати до різних життєвих і політичних умовин. Чи треба розроблювати цю програму на поодинокі тези? Чи треба ближче пояснювати, що значить бути нею на кожному кроці буденного життя, у кожному слові й кожній думці, — бути громадянкою у відношенні до своїх найближчих, а передусім до своїх дітей? Чи треба говорити, які обов'язки накладає на нас таке розуміння матері в напрямі витворення відповідної домашньої атмосфери, яка була б противагою проти напору всіх деморалізуючих сил.

Мілена Рудницька

Огляди і погляди

Пл. сен. Орест Гаврилюк, ЧМ.

ПРО СЕЛЕКЦІЮ І ЕЛІТАРНІСТЬ У ПЛАСТІ.

(Голос у панелі, який не відбувся)

Коли говоримо про селекцію, то це лиш інша назва для елітарности. Пласт для мене не є лиш одною з багатьох громадських організацій, тому не можна зводити його до рівня будь-якого іншого товариства, ні очікувати від нього того самого, чого очікуємо від інших організацій. Пласт — це **найкраща** організація, до якої мають належати тільки найкращі. Ото ж: елітарність, чи — як хочете — селекція. Те, що Пласт плекав елітарність, запевнило йому признання й пошану нації. Непотрібно довго шукати за доказами успішности такого підходу — досить поглянути на будь-яку ділянку українського громадського життя протягом останніх 60 років: усюди на керівничих становищах побачимо людей вихованих — у Пласті.

Ми маємо засоби для плекання елітарности. Першим з них є передумова знання української мови, щоб стати членом Пласту. Далі — вимога постійної праці над собою, участі в українській школі, вимога жити за Пластовим Законом. Теперішній Правильник УПЮ вимагає, що коли юнак чи юначка не склали проби в приписаному періоді, то мають відійти з Пласту. Але я ще не чув, щоб когось на тій підставі викреслено. Ото ж маємо вимоги, яких не переводять у життя. Провід видає накази, яких ніхто не виконує. Молодь бере собі приклад із старших і теж не має ніякого почуття обов'язку. Це потягає за собою легковаження всіх інших пунктів Пластового Закону. У висліді розкладається ціла система школення характерів, Пласт розминається із своєю метою й зводиться до т. зв. "гуд тайму". В очах ідейної молоді, яка шукає сатисфакції в виконванні високих вимог ставлених школами,

Пласт стає лиш іграшкою, без поважнішого значення. А разом з тим падає престиж Пласту в очах громади. Бо коли бачимо такі випадки, що наприклад юнак вибраний на Орликіяді гетьманичем під час свого урядування в прилюдному місці, на очах публіки, ламає Пластовий Закон, то це аж ніяк Пластові доброї слави не приносить. Громада питає: чи це справді є найліпше, на що Пласт спромігся?

Якщо хочемо, щоб Пласт утримався на колишній висоті й далі виконував узяті на себе завдання давати нації повновартісну провідну верству, тоді мусимо консеквентно придержуватися програми, яку життя перетопило в горнилі найважчих випробувань і доказало, що вона, як загартована криця, здібна добиватися постійних перемог і найкращих вислідів. А це значить — класти високі вимоги до себе самих і до молоді в наших рядах і суворо їх перестерігати. Очевидно, це спричинить різке зменшення числа членства. Але це — добре. Нам найвища пора позбутися недуги масовості. Не є правдою, що в Пласті має бути місце для кожної української дитини. На це існують інші організації. Але в Пласті має бути місце для тих найкращих. Пласт повинен бути немов той орден, до якого дуже тяжко дістатися, бо в ньому згори є визначена максимальна кількість членів, якої не вільно переступити. Лиш у нас тією максимальною кількістю має бути така, яку можуть охопити ті наші виховники, що мають вимагані кваліфікації й стоять на повній висоті своїх звань. А таких у нас дуже небагато.

Ми повинні перейти від сучасного стану, де батьків намовляємо, щоб вони вписували дітей до Пласту (і то без уваги, чи маємо для їхніх дітей виховників і якими є ті виховники!), до ситуації, коли батьки будуть за нами ходити й побиватися, щоб їх дитину прийняти, а ми будемо мати лиш одне місце на кожних 10 охочих, для тієї одної найкращої дитини, яку батьки найкраще приготували, яка найкраще говорить українською мовою, яка має найкращі успіхи в школі, якої батьки готові дати найбільше підтримки й помочі Пластові тощо. Тоді може дійти до того, що батьки зараз від народження дитини будуть намагатися зарезервувати місце в Пласті для неї за шість років. А в той час вони працюватимуть для Пласту, будуть переводити потрібні нам акції, помагатимуть у домівках і на оселях, будуть переводити коляду

й здобувати Пластові фінансові засоби на видавництво й інші потреби, чи навіть переходити вишколи й готуватися, щоб стати пластовими виховниками своїх таки дітей. Бо сьогодні бачимо батьків, які прямо зі шкіри виходять, щоб післати своїх дітей до престижеских шкіл, а завтра вони можуть робити те саме лише тому, щоб їхні діти дісталися до престижескої елітарної організації, якою є Пласт.

Наголошення елітарності й обмеження членства в Пласті заставляє нас поробити до того відповідні приготування. Час дозволяє мені коротко згадати тільки два:

1. Конечно випрацювати програми діяльності для вжитку в пластових клітинах (роях, гуртках), які будуть менші числом, а зате більше різномодні за віком, ступенями й статтю членства. Для цього можна до певної міри використати досвід малих пластових осередків і груп.

2. В уладах дорослого пластуництва (УСП і УПС) потрібно відпустити тих, які полюбили вигідне й безжурне життя й затратили (або і ніколи не набули) почуття обов'язку самопожертви для спільноти, а залишили в наших рядах лиш тих, які дійсно можуть бути ідеалом до наслідування для найкращих з-поміж української молоді: пластунів і пластунок.

На кінець дещо про задум організувати лінгвістичні табори для навчання української мови. Не вважаю цієї пропозиції за вказану, ні за реальну. Не є завданням Пласту виправляти занедбання батьків, ані шкільної системи, ні конкурувати з нею. До того ж не вірю, що знайдеться багато охочих брати участь у таких таборах. Одиниці, звичайно, будуть — але не аж так багато, щоб робити табір. Діти мають досить науки протягом року, а влітку мають претенсії на відпочинок. І хто мав би вести такі табори? До того треба би відрядити наші найкращі виховні сили. У час, коли нам брак виховників для обсади пластових частин і пластових таборів, таке роздрібнення наших ресурсів не було б розумним. Краще не робімо з Пласту ще одної школи, а залишім навчання нашим Рідним Школам, даючи їм таку допомогу, яка лежить у наших споможностях. А коли поставимо Пласт на належній висоті, то напевно дістанемо дітей, що добре говорять українською мовою — краще, ніж деякі наші теперішні т. зв. "виховники".

28. V. 1984.

ЧОМУ ВЗАГАЛІ ДУМАТИ ПРО МАЙБУТНЄ?

Чи може будь-яка суспільна клітина успішно продовжувати своє існування без виразного й часто перевірюваного пляну? Так як кожна одиниця мусить плянувати своє майбутнє, наприклад, дбати про пенсію на старші роки, так управи маленьких містечок чи шкіл мусять розглядати сучасну ситуацію, передбачувати напрямки на майбутнє, щоб не тільки втриматись, але й успішно функціонувати.

Це саме відноситься до кожної інституції чи й держави. І в кожній великій інституції маленька група спеціалістів плянує на далеку мету, а виконавчі чинники переводять в життя ті пляни. Напочатку цього століття кілька передбачливих громадських діячів вчинили ще більше діло: вони побачили, чого громаді потрібно і що треба було зорганізувати. Вони створили Пласт, щоб дати українській громаді стійких та по-державицькому вихованих громадян і провідників для нашого народу. І Пласт виконував ці свої завдання упродовж десятиліть. У рік нашого ювілею 1983-го року, з нагоди успішного відбуття Ювілейної Пластової Зустрічі в Німеччині, одна українська газета мала передову статтю під наголовком "Тріумф Українського Пласту".

Кризь "бурі й негоди" перейшло кілька поколінь пластунів. Сьогодні це вже не є бурі й негоди, що загрожують нашій молоді. Інакше сучасне та інакші обставини. А ще більш відмінні будуть обставини для чергового пластового покоління, себто тих дітей, що сьогодні мають по два-три роки, а в році 2000 кінчатимуть своє юнакування. Чи ми дамо цій молоді реальну підготовку до того 2000-го року? Чи ми дамо українській громаді потрібних діячів тоді? Саме про це треба думати сьогодні і плянувати сьогодні.

Приблизно 20 років тому, маючи можливість по різних країнах та містах спостерігати українські громади, Атанас Фіголь підсумував так свої спостереження:

"... Спостерігаючи історію організаційного розвитку нашої спільноти на еміграції протягом останніх десятиріч, почина-

ючи з кінця ХІХ стор., зокрема після другої світової війни, ми помітимо, що в площині, так би мовити, "волості села" ми виявляли і виявляємо доволі великі організаційні здібності. Точніше: ми плекаємо організаційні традиції, шаблони й форми, винесені ще з батьківщини і засвоєні в довгорічній боротьбі з окупантом на рідних землях за збереження національного обличчя. Скрізь, куди велика хвиля післявоєнної еміграції кинула горстку українських людей, вони і за традицією, і з великої внутрішньої потреби заходжуються за всяких умов організувати своє місцеве-локальне — ми звемо його "волосне" — життя...

"...Звичайно, коли ми робимо такі узагальнюючі порівняння, ми мусимо пам'ятати, що ці яскраві позитивні приклади низових клітин, які й по десятках років зберігають і зовнішню, і внутрішню національне українське обличчя, здебільшого стосуються сільських, фермерських поселень. Ці поселення, з природи речі — не малою мірою завдяки своєму релятивному примітивізму та відсталості супроти оточення, зокрема з-за незнання місцевої панівної мови — не підлягали такому скорому процесові асиміляції чи денаціоналізації, як це коїться на наших очах з українською (а й інших національностей) діаспорою по великих містах чи індустріальних центрах."

Та цього року, у своїй промові під час відкриття нового будинку НТШ в Нью-Йорку, друг Фіголь знову підкреслив цю саму проблему. Ми вміємо думати у малому масштабі, що він назвав масштабом "на сільському", чи це "містечковому" рівні. Наші дії дуже часто також задовольняють і такий "маломістечковий" рівень та смак. А найгірше, що типово таким маленьким групам, ми боїмося думати та плянувати на завтра. Ми боїмося здорових та потрібних змін, а радше піддаємось звичці до втертих, стереотипових дій — навіть якщо бачимо, що вони не відповідають сучасності, що вони не задовольняють сучасних духових та інтелектуальних потреб, що вони відкидають молодь. Негативна реакція тих, що далі переводять такого роду діяльність — це нарікати на сучасний світ та сучасну молодь. Позитивна реакція: це прослідити сучасне та позитивно відгукнутись на потреби дня — так, як позитивно відгукнулись на потреби свого часу Дрот та інші його співробітники. Позитивна реакція, це не заплющувати очі, але відкрито дивитись на світ і бути готовим його зустріти.

Інституція діє успішно тоді, коли кожна одиниця виконує добре свої обов'язки. У Пласті також — одні мають турбуватися про справи юнацьких чи новацьких гуртків молоді, інші — справи станиць, а ще інші справи країн, їхнього сьогодення та ще хоч їхніх найближчих кілька років. І на кожному з тих рівнів є відповідне місце на розглянення даних проблем чи справ. На міжкrajовому рівні — нам треба дивитись поза 1988-ий, навіть поза 1995-ий рік. Тому є в нас Дослідно-плянувальна комісія при Головній Пластовій Булаві, і тому мають у нас відбуватися пластові конгреси хоч що 10 років.

Від 8-го КУПО, себто від 1981-го року, діють різні підкомісії Дослідно-плянувальної комісії; вони мають від 6-16 членів — різних спеціалістів та пластових виховників по різних країнах. Їх очолюють такі особи:

1. Проблематика новацтва: Теодосій Самотулка (ЗСА).
2. Проблематика юнацтва: Таня Джулинська (Канада).
3. Проблематика старшого пласунства: Роман Юзенів (ЗСА).
4. Проблематика сеніорату: Юрій Овчаренко (Австралія) та заступник Ярослав Рак (ЗСА).
5. Проблематика пластових видань: Ольга Кузьмович (ЗСА).
6. Проблематика незорганізованої української молоді та справа контактів із молодечими організаціями: Слава Рубель (ЗСА).
7. Проблематика контактів із церковними властями та практикування релігійних підстав у Пласті: Оксана Бережицька (ЗСА).
8. Проблематика спілкування українською мовою: Любомир Гайда (ЗСА).
9. Проблематика включення громадян з-поза Пласту для допомоги у пластовій праці: Петро Саварин (Канада).
10. Проблематика пластових одностроїв: Соня Скрипник (Канада).
11. Проблематика малих пластових осередків: Ігор Гайда (ЗСА).
12. Проблематика плянування на майбутнє: Юрій Слюсарук (ЗСА).

На 9-му КУПО дослідно-плянувальна комісія представить свої рекомендації у повищих справах. Деякі з них легко розв'язати, деякі легко перевести — і можна це зробити досить швидко. Та деякі справи заторкають ціле наше життя-буття. І тому, крім

тих справ, що можуть бути порушені на Орлиному чи Скобиному кругах, серед виховників, на крайових з'їздах та КУПО — деякі справи мусять бути розглянені на форумі пластового конгресу. Для того, щоб ми були готовими на майбутнє.

Лариса Залеська Онишкевич
керівник Дослідно-плянувальної комісії ГПБ

ЧОМУ ПЛАСТ — ДЛЯ ВАШИХ ДІТЕЙ?

— Батьки, Церква і школа, це головні виховні чинники в житті молодої людини. Та вплив однолітків має також величезне значення. Отже перед батьками є завдання добирати однолітків, шукати відповідне товариство для своїх дітей.

— Щоб спільнота мала майбутнє, потрібно молоді змінити. В нашому, українському громадському житті потрібно нам далі молодих громадян і добрих провідників. Щоб стати такими, молодим людям потрібно одержати заправу, вишкіл у молодечій організації.

— Тепер наша спільнота стоїть перед великою проблемою: в деяких українських парафіях 90 — 100% подруж є вже мішані: тобто, наші молоді люди одружуються з неукраїнцями. Половина таких подруж і їхніх дітей напевно відійде від українського життя. Цьому потрібно запобігти 15-20 років раніше! Треба, щоб наші діти виростили в колі свідомої української молоді. Тут вам стануть в допомозі українські молодечі організації.

— Якщо ваші діти ще не належать до української молодечої організації, то ми вам пропонуємо познайомитися з ПЛАСТОМ, з пластовою метою виховання і праці.

— ПЛАСТ має вже за собою 70 років практики в ділянці виховання української молоді. До ПЛАСТУ належать діти всіх українських віровизнань. ПЛАСТ завжди плекає виключно соборницьке виховання. ПЛАСТ дає змогу дітям батьків з різних частин України, різних політичних партій, різних груп та зацікавлень перебувати в одному гурті. Поза Україною нашої молоді зокрема потрібно вирости в соборницькій атмосфері. Перша вимога прийняття до ПЛАСТ-у — це бути українцем, українкою, бути дитиною українських батьків, українського роду та бути членом української Церкви.

— ПЛАСТ не є школою. Це виховна організація, і тому передумовою прийняття до ПЛАСТ-у є знання української мови та відвідування української школи.

— ПЛАСТ — це праця малими гуртами однолітків під опікою вишколених, заправлених виховників. ПЛАСТ — це самовиховання; це вишкіл характеру, це приготування до обов'язків і до життя. ПЛАСТ допомагає молодій людині вирости на характерну, чесну, корисну, повноцінну людину, патріотичного українця, вірного своїй Церкві і народові.

— Пластова праця складається із щотижневих сходин гуртка молоді зі своїм провідником, виховником. Прогулянки, літні табори перевіряють і утривають те, що під час цілого року завчено.

— В ПЛАСТІ молодь поділена на вікові групи: новаки 7-11 років життя, юнаки 12-17, старші пластуни 18-28, а старші — це пластуни сеніори, які допомагають молоді й нашій громаді.

ЯКЩО ВИ ХОЧЕТЕ, ЩОБ ВАША ДИТИНА

- виростала в колі українських однолітків
- відчувала споріднення з українцями по цілому світі
- була під впливом добре вишколених виховників
- працювала за довговипробованою системою і методом та виростала на повноцінного українського громадянина чи провідника для українців
- мала змогу зустрічатись з групами молодих українців з різних місцевостей ЗСА, Канади й інших країн вільного світу
- виростала в соборницькому українському середовищі

ТО ЗАПИШІТЬ СВОЮ ДИТИНУ В ПЛАСТ

Саме восени місцеві пластові групи організують нові гуртки молоді. Тепер пора вам зацікавитись майбутнім ваших дітей.

За ближчими інформаціями про ПЛАСТ чи про пластову групу найближчу до вашого місця замешкання пишiть до:

П Л А С Т

телефон: 212-475-6960

**НЕ ЗАЛИШАЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ ПОЗА УКРАЇНСЬКИМИ
МОЛОДЕЧИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ!**

ЧОГО СПОДІВАЄМОСЯ ВІД ІІІ-ГО ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ?

Щоб відповісти на поставлене питання — треба знати, яка була підготовка до Конгресу, тобто як діяли Дослідно-плянувальна Комісія, Підготовча Комісія ПКТТретього, як діяли крайові комісії ПКТ, який зібрано матеріал про ті зміни в Пласті, що сталися під впливом дії середовища, аналізу наших заходів протиставитися негативним впливам (наскільки і як були переведені в життя рекомендації двох попередніх Конгресів) та які були подані пляни ГПБ для цілого Пласту на далеку мету — що виконано, чого ні?

З того, що пластовий загаль знає про підготовку ПКТ, що відоме з матеріалів, переданих до друку в ПШляху, що появилoся у "Слові" та в повідомленнях про ПКТ, виникає сумнів, чи зможе він дати те, чого ми сподіваємося. Його підготовка ширшому загальному Пласту мало відома, загаль не є поінформований про підготовчі праці. Нема розголосу навіть серед активного членства.

А час, що ділить нас від ПКТД-го (1970 рік), приніс значні зміни. Їх викликав вплив середовища на членство, але що найголовніше, мінливість постави проводу до змін. Ми бачимо цю мінливість вже хоч би в тому, що сама підготовка до Третього Конгресу дуже відмінна, порівняно з минулими двома ПКТКонгресами. Голова Підготовчої Комісії — пл. сен. Люба Крупа бачить причину цього в тому, що старше покоління в Пласті, народжене в Україні, не передало народженому вже в діаспорі духової естафети. Очевидно, це найголовніша причина, бо всі заходи організаторів ПКТ натрапляють на великі труднощі в праці, маючи діло з браком ентузіазму, почуттям обов'язку, інтертністю чи браком віри у можливість успіху Пласту в боротьбі з асиміляцією. Але будьмо об'єктивними — запитаймо себе, яка співучасть кожного з нас — членів УСП і УПС, з яких мають прийти і виховники, і провід у праці на місцях, що найважливіша, найперша в градації потреб, і єдина тоді, коли мова про майбутнє Пласту. Коли корабель

тоне, тоді не думаємо про його майбутнє, але про можливості рятунку. Не можна ж будувати майбутнього на нетривких, поломаних підвалинах. Замість зосередити зусилля над тим, щоб основи не ломалися і щоб на них могло виростати покоління, яке хоч і народилося в діаспорі, але має українську духовість. А замість того ми плянуємо “лінгвістичні” табори, “двоторовість”, “амбасадорство”, для виконання якого “знання української мови не є обов’язковим для всіх членів, а тільки для спеціалізаційних гуртків”. Читаючи комунікат про ПКТ-ій Дослідно-плянувальної Комісії ГПБ, її пляни й згадки про те, що “досі на різних форумах виринули такі думки (крім тих, що не бачать потреби щось змінити)”, її сугестії (пропозиції) щодо змін у Пласті нам приходять на думку такі аргументи на оборону погляду, що змінити основ Пласту — його ідеології, організаційної схеми й методи недоцільно. Чому?

1. “Двоторовість” — поділ членства на “престижевих” україномовних і меншовартісних англомовних — раз, що заперечує суть Пласту, а по-друге небезпечне, а й неможливе в практиці. “Престижеві” пластуни — дуже швидко можуть стати “клікою”, через це Пласт може мати багато ворогів, стане непопулярним.

Якщо б ми розуміли правильно проблему мови й постійно ставили вимогу знання мови, ми не мали б мовної проблеми. КПС Німеччини впровадила цю вимогу й ми бачимо успіх. Знання мови — це в нашому часі не є така трудність, що її подолати неможливо. Лінгвістичні табори не є виходом з ситуації. Лінгвісти, навіть найталановитіші з найкращими методами не допоможуть, коли батьки легковажигимуть українське мовлення в родині, дома. І справа, справді, не тільки в самому знанні її, але в пошані до неї, в розумінні значення українського мовлення (воно дає духовість!) в молоді, що живе в діаспорі. Не буде з цієї групи “майбутніх діячів для української діаспори, головне для вдержання контакту з Україною, українською мовою”, якщо ті майбутні діячі не матимуть української духовости, тобто не будуть справжніми пластунами.

2. “Амбасадорство” конечно й ми досі постійно його наголошуємо в Пласті, воно впливає з самого характеру пластунів. І не можна думати про можливість молоді цю трудну функцію успішно виконувати, коли творимо з неї окрему групу й даємо їй плян праці, що звужується до спеціалізаційних

гуртків, у яких не є конечною українська мова, хоч вони мають обов’язок “підготовлятися до акцій для добра української культури та України”. А інші — всі члени Пласту не мають такого обов’язку? А чи можемо бути певні, що пластове англомовне амбасадорство може бути успішним, коли мова про “добро української культури та України?”

Чи піддаючи під розвагу згадані “двоторовість”, “амбасадорство” та інші на ПКТ, де — треба сподіватись — буде молодше покоління, що поділятиме потребу їх, цих новотворів, без попередньої солідно переведеної обміни думок якнайширшого загалу членства Пласту на семінарах, в пресі, при зустрічах на сходинах тощо, чи це вийде на користь? Може це повести Пласт на такі небезпечні закрути, з яких не легко буде вийти нам на знані й промощені шляхи.

Спонуками наших змін є бажання піднести рівень праці Пласту. Ми ж усі знаємо, що рівень понизився не через недосконалість ідеології, методи, організаційної схеми Пласту, але через занедбання щоденної внутрішньої праці. А через те й нарікаємо на молодше покоління, мовляв, серед них нема виховників і провідників на бажаному рівні.

Бачимо дві основні причини нашого лиха в Пласті:

а) Наше психічне наставлення до труднощів у житті, це філософія, яка запанувала тепер у світі, що веде людей вниз, а не вгору. Вона не доцінює боротьби Прометея, але вибирає гедонізм своїм стилем життя. Тому ми шукаємо розваг, тому й наше життя звелось до бенкетів, гостин, навіть у виховних таборах маємо забави, гостини та інші розваги, часто без ніякого виховного прицілу. Праця ПКТ досі не використана. ПКТ залишив нам рекомендації щодо всіх напрямних життя в Пласті. Коли питаємося — що з того виконано? Наша чесна відповідь повинна бути — майже нічого, або дуже мало. Ми були пасивні до негативного впливу на наше життя, студій над вислідами впливу середовища на молодь не перевели, не протидіяли негативам того впливу. Найчастіше чули і чуємо: “Що робити, такий тепер час, таке життя”. А знаємо, що відповів Ліні Костенко дух Шевченка “На цій плянеті (...) ще не було епохи для поетів, а були поети для епох”, поети творили епохи. Іти проти вітру — це девіза творчих людей, а пластуни такими повинні бути. Ми сприймали впливи середовища пасивно, деградацію уважали й уважаємо яви-

ще нормальним, неминучим. І з таким наставленням плянуємо майбутність.

б) Тісно в'яжеться з явищем пасивності занепад українського мовлення. Молодшого віку батьки, які з різних причин не дбають про українську освіту своїх дітей, про українське мовлення в родинах, заставляють нас змінити вимогу рекомендації ч. 2-04 ПКД-го, яка каже: "Засадничою вимогою приналежності до Українського Пласту є вимога володіти українською мовою та вживати її. Усі пластові зайняття проводяться українською мовою". В обґрунтованні при ній є й пояснення: "... незнання української мови майже завжди веде до денаціоналізації". А далі: "діти мусять добре знати цю мову, ще поки прийдуть до Пласту. Ми не маємо змоги і не повинні проводити мовні курси, щоб навчати тих, хто мови не знає". І тому — думаємо — не можна плянувати ні "лінгвістичних" таборів, ні "спеціалізації" для "амбасадорів", бо тоді беремо на себе зовсім непосильне завдання, якого не тільки не зможемо виконати, але яким погіршуватимемо ситуацію з мовою, бо звільнятимемо батьків від їхнього обов'язку. І не тільки батьків, але й вчителів, спонзорів українознавчих шкіл, які свідомо причиняються до легковаження справи мови, бо звели рідні школи тільки до одноразового суботнього навчання, учні "переходять" класи чимшвидше, щоб батьки не муіли возити дітей частіше. Що більше маркантне, що навіть батьки громадські діячі вимагають від вчителів і директорів шкіл "перепускати" учнів, не ставити вимог щодо знання, головне, щоб діти таких батьків були на "матуральному таблю" й учасниками матурального балю.

в) Занепад мови веде за собою припинення тих форм праці в Пласті, які формують духовість, які сплетені з мовою: звітування, змаги до висот, стінгазети (в домівках бачимо тільки рисунки, витинки з газет, журналів), нема давніших популярних конкурсів з нагоди святкувань національних річниць (роками були конкурси пізнання життя і творчості визначних письменників і поетів!), нема змагу за читання книжок. А є зведення перевірки пластових проб тільки до перевірки знання (3-тя юнацька проба — це "пластова матура!"), і занедбування вимоги щодо поведінки, тобто основної і типової для Пласту вимоги, метою якої є школення характеру.

Святкування національних роковин не сягає сердець молоді, — найчастіше вони відбуваються без підготовки, без належного завершення — ось "День Солідарности" — гарно написано оголошення, юнацтво на збірці чує заклик іти слідами В. Чорновола — голодувати один день і складати пожертви на допомогу політ'язням. Ніхто не слідкує за виконанням цього заклику, нема перевірки того, як цей заклик зреалізувався. А це ж не виховує, а навпаки, — деморалізує. Формальність виконано, але виховна мета? Поглибила збайдужіння!

Проблемі ідентичности ми так багато уваги присвятили в минулому — відбулися численні семінари, наради, Пласт був ініціатором і мотором дії, яка довела до схвалення тексту "Національного кредо" І-им СКВУ, багато статей на цю тему є у пластових і загально-українських виданнях. ПКД дав нам напрямні своїми рекомендаціями. Але ми, не беручись до їх реалізації, доказуємо тим, що вони є тільки виявом побажань і мрій, в житті ми легковажимо їх. Це негативно впливає на загальний стан дії Пласту. Бо можна брати діловодство й нічого не зробити, можна відбувати збори, з'їзди, конференції, схвалювати резолюції, але їх не виконувати. А тоді зникає самосвідомість і самооцінка, а з нею почуття гідности пластуна. Бо що з виховних резолюцій V-го КУПО (чч. 1-01 до 2-06, 3-09, 3-10), які визначають українське обличчя Пласту, ми виконали? Досі нема у пресі комунікату, в якому було б з'ясоване становище Пласту в цій справі; не маємо досі інформаційного матеріалу для батьків пластової молоді, що з'ясували б мотивацію вимог Пласту щодо релігійного виховання, українського мовлення, обов'язку пластунів вивчати українознавство, участі в таборах тощо.

А коли шукаємо за виявами спаду рівня виховної праці, бачимо його у таких сферах:

а) Майже нема контакту поміж проводами і низовими клітинами. Проводи діють як організатори зустрічей, з'їздів, видаванням і помножуванням т. зв. виховних матеріалів чи звітів з діяльності, з нагоди КУПО яких мало хто читає, а ще більше — з яких мало хто користує.

б) У пластових клітинах перестала діяти виховна система — сходи в багатьох випадках англomовні, табори без належної виховної програми, нема таких виявів праці в роях і гуртках, що були б нагодою для українського мовлення: кон-

курси, святкування роковин, гасла ГПБ майже невідомі, бо ніхто з виховників їх не знає (не діють кадри виховників, а якщо діють, то програма їх відірвана від життя), ніякого пляну їх практичного здійснення ми не спостерігаємо (вони тільки на сторінках журналів і можливо в домішках на стіні).

в) Звітність — пластових частин до крайових проводів, країн до ГПБ майже не існує. Тому нема потреби вживати українську мову на письмі, книговедення також рідкість. Контакт з пластовою пресою членства дуже змалів. А через цей брак інформації вгору нема в нарядних проводах змоги слідувати за існуючими проблемами, за поглядами й настроями терену.

Інформація в долину дуже послабла: пресу пластову мало хто використовує, ніхто про це не турбується, виховних матеріалів — сучасних на потребу нашого життя майже нема, пластової літератури, заходів, щоб вона появлялася, нема. Координування інформацій, витягнення з них консеквенцій і запланування потрібних акцій — рідке явище.

г) Далі нема активності УСП як уладу, не краще є і з УПС. На сходинах ОП УСП чи УПС мала участь.

Можна б вичислювати далі наші недомагання, але ми свідомі того, що це негативно впливає на настрої, що мало людей хоче розкривати й лікувати слабості.

Тому зупинімся над проектами покращання стану. Необхідними акціями вважаємо такі:

1. Згуртувати пластовий актив науковців для проведення широкої праці Дослідно-плянувальної Комісії — а) студія над позитивним і негативним впливом середовища на пластову дітвору й молодь, випрацювання матеріалів для батьків, подбати про познайомлення батьків з вислідами студій (у Торонті в університеті є виклади для батьків, ведуться досліді над модерною родиною, з'їзди родин для обміну досвідом у виховних справах); б) зібрати різними шляхами, а зокрема відповідними анкетами, дані про духовий стан української молоді, сучасної ментальності молодих, їх розуміння ролі Пласту в особистому житті й в наших громадах.

2. Змагати до пожвавлення зацікавлення і дії батьків і громадянства у вихованні молодого покоління.

3. Допомоги батькам підвищити вплив дому на дітей. Виготовити матеріали — в допомогу батькам.

4. Включитися пластунам-вчителям і активним в українському громадському житті підготувати й відбути український педагогічний конгрес.

5. Інтегрувати видавничу діяльність в організаційну схему і в планування вишкільно-виховної діяльності Пласту, починаючи від гуртка, кінчаючи найвищими пластовими установами.

6. Випрацювати програму діяльності для старшого юнацтва, для старшого пластуна, враховуючи в ній контакт з Україною, участь у курсах для засвоєння українознавства (УВУ, Гарвард, УКУ-Рим, відновити табори "Стежки культури"), пропагування потреби студіювання українознавчих дисциплін (славістичні катедри не мають науковців-вчителів української літератури, лінгвістики, історії).

Тому, відповідаючи на поставлене питання в наголовку цієї статті, зваживши на думки подані в ній, ми сподіваємося вияву затурбовання станом Пласту з боку ідейного пластового активу, його участі в ПКТ-ому, участі підготованої аналізою стану нашої організації в колі ОП УПС та УСП, батьків, парохів своєї церкви, прихильних нам громадських діячів, щоб щирою виміною поглядів на тему молодого покоління могли ми збудити почуття відповідальності за нашу молоду зміну в загалу громадянства. "Затратою української мови загрожено всі: церкви, наукові інституції, суспільні й громадські організації, організації молоді, бо затрата рідної мови — це затрата доросту, затрата переємності в дошкульному процесі зміни генерацій: церква тратить вірних, наука кандидатів, організації членство, родина дітей".

Цитуючи далі звернення Шкільної Ради і Централі Опікунів Шкіл Українознавства у ЗСА в справі Рідношкільного фонду, ми використали її аргументи про важливість мови у протиставленні внутрішньому занепадові й можливості саме мовою протиставитись зовнішньому натискові. Збереження мови це забороло перед натиском обставин. "Мова є легітима-

ція нашої національної індивідуальності, вона є єдиний і не-підмінний засіб самовизначення в країні нашого поселення в усіх ділянках життя” і головне — мова дає запоруку затримати при українській громаді молодь.

Ми сподіваємося участі в ПКТ і представників громадянства й глибокої застанови всіх нас над майбутнім Пласту, молодечої організації — важливого чинника у житті української діаспори.

Т. Горохович

Ст. пл. Марко Горбач ЛЧ

ДИСКУСІЙНІ ЗАВВАГИ НАПЕРЕДОДНІ 3-го ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ

Хочу подати тут кілька особистих думок, над якими варта було б застановитися в спрощеній формі за пунктами, щоб оминути непорозуміння, підкреслюю; що це виключно мої особисті погляди, до яких я дійшов після довголітнього пластування в Німеччині, а зокрема з досвіду двох з половиною років перебування в Торонто і деякого досвіду з пл. таборів в Канаді. Детальніше був я подав свої погляди про стан молоді в панельній доповіді про проблеми асиміляції під час СКУМО (Торонто 1982), яка була теж передрукована (“Вітраж” чч. 19, 20 Лондон). На жаль, цей реферат не зазнав цікавої дискусії — з боку пластунів не було реакції, хіба що “Пласт” гарно виявився на конференції, а з боку не-пластунів були завваги, що ми повинні зосереджуватися більше на нашому світлому (?) минулому, ані ж на майбутньому. Третій Пл. Конгрес і підготовчі дискусії покажуть, чи пластуни зуміють *реалістично* обмірковувати свою ситуацію в минулому (може надто гльорифікованому?), в складному сучасному і непевному майбутньому. З досвіду у СКУМО я досить скептичний, але маймо надію!

1. Перегляньмо критично нашу ситуацію: яка була мета і завдання Пласту в Україні, які на еміграції (див. попередні пл. конгреси). Чи вони були досягнені? Говоримо про плекання громадської еліти й показуємо на декілька одиниць. Ці одиниці мабуть досягнули б свої становища і без приналежності до

Пласту. Чому ми не звернемо уваги на тих 95% неграмотних пластунів, що виростили в часі відразу після війни, а неграмотних у розумінні, що з власної ініціативи не візьмуть українського твору в руки, не говорячи вже про власну творчість. Не оминаймо болючих тем, а відкриваймо свої очі і будьмо реалістами щодо своїх завдань. Наша молодь сьогодні в найкращому випадку виростає в двомовній ситуації. До цього треба пристосуватися і не ігнорувати не-українськомовних аспектів. Таке ігнорування провадить до неприємного роздвоєння молоді людини поміж двома світами, від якого вона раніше чи пізніше постаріється втекти. А зрештою візьмим під увагу, що цікавіші нові дослідження з української історії нині публікуються англійською мовою — видання Гарварду чи КІУС, друковані статті з конференцій тощо.

2. Що представляє собою Пласт сьогодні? На мою думку це пересічна молодіжна організація для українськомовної молоді, базована на змодифікованих засадах скавтіngu. Головна мета виховників і батьків — це дати нагоду молоді стрінутися з приятелями-українцями, гарні переживання, користуючись українською мовою, й пов’язатися емоційно з українством за молодих літ. В додатку, деякі програми скріплюють українознавче знання, набуте в суботніх школах. Я дуже сумніваюся, чи Пласт можна сьогодні вважати елітарною організацією. З боку інших організацій Пластові приписують елітарність через те, що він селекціонує членство на підставі знання мови. Але закид роблять ті молоді батьки-пластуни, що з лінивства не навчили своїх дітей говорити по-українськи й які здивовані, що Пласт в їхніх дітях не дуже зацікавлений. Проте називати таку селекцію елітарністю зовсім смішне. Подивімся на спортовий клуб: до молодіжної дружини копаного м’яча не приймуть когось, хто ніяк не вміє грати. Ми ж не вважаємо, що спортова дружина є елітарною організацією.

3. Чи потрібна українська мова в Пласті? Думаю, що безперечно так. Коли беремо до уваги подане вгорі, ціла суть Пласту на еміграції полягає в плеканні української мови серед молоді до певної міри в невимушеній формі (залежно від здібності виховників, цебто плекання мови під час “гри”, а не так, як це відбувається на курсах українознавства. Без української мови Пласт розлетиться, бо втратить свою де факто

мету. Позволила собі на такий крок ціла низка організацій: СУМ, в Канаді: СУМК, МУНО. В основному це привело до розвалу тих організацій. Сум може собі на таке дозволити, бо його мета передати певну політичну платформу, що теоретично можна теж зробити без української мови. Пласт такої платформи не має. До речі, є цілий ряд молодих батьків, що самі були пов'язані з цими організаціями — включно з колишніми активістами, що своїх дітей записують до Пласту, бо там плекають українську мову. Справжню віднову пережив Пласт в Німеччині 10 років тому, коли перейшов з “масової” організації на таку, що селекціонує на підставі знання мови. До речі вдалося позитивно подіяти на не одних батьків, що були неконсеквентними або ще не рішеними щодо українського мовлення у вихованні своїх дітей.

4. Яку роллю повинна відіграти українська мова в Пласті? Мабуть іншу, аніж вона відіграє сьогодні. Для великої кількості пластунів — молоді і виховників — знання української мови, то велика мета, до якої треба добитися. Взагалі українці з своєї мови зробили святиню. Подивімся на редакторів різних журналів: це такі нетолерантні диктатори, що в жодній іншій нації таких не знайдеш — мають себе за таких знавців, що і поважним мовознавцям виправляють мову, головне “очищують” від діалектизмів, полонізмів, русицизмів і іншого. У Пласті я не раз завважив, що панує тенденція хвалити за “гарну українську мову”, а забувати про зміст сказаного. Чи в “Юнаку” колись можна знайти змістову статтю написану молододу людиною? В “Пл. Шляху”?

Українська мова для молодих перешкода до цього. І її в майбутньому буде ще менше. Багато нашої здібнішої молоді в українському аспекті свого життя не бачать іншої цілі, ані ж вдосконалення знання української мови. Не мають поняття, що з тим українством зробити! Це є алярмуючий атестат духової вбогости їхніх провідників. Пласт в північній Америці допоміг виховати кілька тисяч молодих людей з технічним знанням української мови, великих американських або канадських патріотів (більшість прибулих з України такими поставали), з яких мінімальна кількість зуміла надати своєму українству якогось значення. Треба поставити більший наголос на те, що з мовою робити!

5. Концепція так званих “юних амбасадорів”. Тут існує небезпека створити ще один високопарний “ідеал” для заспокоєння своєї душі. Сама ідея — надати українству молоді людини більше значення тим, що вона може засвоїти собі знання якогось аспекту української культури на те, щоб пізніше інформувати своє чужомовне довкілля — дуже добра. Але будьмо реалістами: скільки ж може бути наших молодих істориків, мовознавців і т. д. Чи ті молоді науковці, що працюють по університетах західного світу в українознавчих ділянках, могли дістати стимул до того в такій масовій організації, як Пласт? Наша мотивація до зацікавлення українською культурою не повинна бути базована на тім, що ми підемо вчити Захід про Україну — дуже мало людей має до того здібність, а ще менше професійну можливість, а радше ми повинні будувати на тім, що молода людина, що черпає з двох культур, має перевагу над колегою, що має доступ тільки до однієї. Будьмо скромнішими. Щоб вчити чогоньбудь інших, треба спершу самому зрозуміти. Я досить певний, що наші молоді історики напевно мотивовані в своїй праці більше з власного зацікавлення, аніж тим, що вони матимуть нагоду просвітити Захід про Україну. Так воно звичайно буває в академічному світі. Що в нас є замало кваліфікованих академіків-українознавців, це зовсім інша справа і можна сміло поінформувати молодих про те, що, наприклад, в Канаді є більше посад для славістів-україністів, аніж кваліфікованих кандидатів.

6. Яке відношення до дійсності мають сьогодні пл. присяга і гимн? Що може розуміти 12-літня молода людина про присягу на український прапор та про “пожежі всесвітні та луни криваві”... Яке відношення мають ці емоційні моменти до буденної діяльності в Пласті, до спокійного життя в північно-американському передмісті? Чи не прийшов час бути більш чесним з собою й усучаснити цю платформу? В кінці-кінців у Пласті сьогодні виховуються громадяни різних західних держав з деяким спільним минулим і деякими спільними інтересами. Чому не схопити в присязі і гимнах наші нові більш конкретні цілі? Виглядає, що в Пласті над таким навіть не думають.

Оксана Мариняк

ВИХОВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І УКРАЇНСЬКА МОВА

Мені недавно трапилася нагода дискутувати з одним знайомим про наші молодечі виховні організації в Канаді чи в ЗСА, про їхнє наставлення супроти членів (чи потенційних кандидатів), які не мають докладного знання української мови. З тієї дискусії виринули декотрі думки, якими я хотіла б з читачами поділитися. Я сама належу до Пласту змалку і проваджу тепер рій дівчаток в Оттаві, тому часто приходиться порівнювати виховні обставини з часів мого новакування із теперішніми.

Думаю, що ніхто не дивуватиметься, що чимраз менше дітей є у Пласті чи в інших молодіжних українських організаціях. Але мені було соромно почути від мого знайомого, що ті виховні організації, які я поважала і які були й повинні бути важливими чинниками у розвитку поняття етнічно-національної ідентичності української молоді, тепер уважають, що дітей з малим знанням мови не можна приймати до Пласту, вони мають застереження й не радо приймають тих дітей, які, як вони уважають, не мають достатнього знання української мови. Я не говорю про тих, що взагалі не розмовляють по-українському вдома, хоч відомо, що в дитячому віці здібність засвоєння мови є найвища. Це, на мою думку, не є функцією виховної організації — навчати мови.

Яка може бути причина такого наставлення? Аджеж, беручи до уваги вищеподану зміну, у висліді цього елітаризму буде щораз менше членства в молодіжних організаціях, а з тим прийде й евентуальна їх смерть.

Неможливо подумати, що вони цього бажають. Отже, щось їх відстрашує від приймання цих “небажаних елементів”, хіба якась загроза пониження мовного рівня?

Я погоджуюся, що Пласт, який функціонує по-англійському, нам не більше вартний, як американські “скавти”. Тим самим чином подаю ідею, що заглиблення дитини в цілковито українську сферу діяльності сприятиме закріпленню мовного

знання тієї дитини, а тій організації запевнить дальше існування і зростаюче членство. Очевидно, ця сфера української діяльності повинна лежати не тільки в тій виховній організації, до якої батьки посилають своїх дітей щотижня (і в церкві й в рідній школі). І навпаки, найбільший вплив на дитину має домашнє середовище. Тому відповідальність лежить на родині, щоб розпочати й продовжувати розвиток української ідентичності у нашої молоді (базований на вжитку нашої мови), тоді ті молодечі організації зможуть цей розвиток доповнити.

Виховники в цих організаціях, звичайно, повинні розуміти важливість постійного вживання української мови; тому є конечно, щоб вони самі її добре знали. В додатку вони повинні свою програму стосувати цікавим способом, щоб спонукати молодь цікавитись українським мовленням, мати почуття приналежності до чогось вартісного. Збудження любови до всього українського запевнить їхню цікавість і до самої організації, а це забезпечить дальше її існування.

Кінчаючи, висловлюю знову прохання до проводу українських молодечих організацій: не ігноруйте дітей, які не зовсім плинно розмовляють по-українському. З власного досвіду тверджу, що в них криється безмежний потенціал, його ми не повинні відкидати, бо він може нам допомогти, як і ми можемо й повинні допомогти цим дітям.

Передрук із “Студента” 3-4 1984

Вся ніжність людського розуму й душі століттями йшла на те, щоб зігріти надію на краще майбутнє.

Ми мусимо знову навчитись називати речі своїми іменами, щоб осмислити себе у світі — щоб знайти у ньому нових друзів. У сучасному світі доводиться об'єднуватись, постійно підшукуючи в собі все краще, що привабливо яснїтиме на ринку світових цінностей. Ми так надовго поринали, що маємо попереду великий, завидний для сусідів шлях піднятися вгору, і на цьому шляху оживуть великі приспані сили.

Євген Сверстюк

До молоді треба ставитися серйозно, з повагою і надією. Суспільні проблеми мають ставитися перед нею на повен голос для того, щоб підготувати людей, які візьмуть їх тягар добровільно на свої плечі. Молодь мусить знати, що це її проблеми і ніхто, крім неї, їх не розв'яже. Що їй треба доростати до них, а не посміхатися і будувати собі найпростішу модель світу, яка при доброму комфорті вимагає мінімальних зусиль. У неї, у мікролюдини, під цей момент знайшовся в душі єдиний бог: матеріальна зацікавленість.

Йдеться про те, чи наші діти пристосуються до стилю чисто споживацького і хамського ставлення до природи, до людини, до батьків, до народу, до його духової і матеріальної культури, чи за нашою діяльною допомогою та живим прикладом вироблять у собі імунітет проти цієї найстрашнішої холери — духовного розпаду і деградації. Від визначального типу людини залежить творчий дух суспільства і його шанси в нинішньому світі.

Для людини, яка віддає свою кращу нетлінну частку в споруджені й закладені собори, смерть лише трагічне тло, на якому загострено бачиться сенс соборів не лише як величких споруд, а як храмів, у яких кожне покоління має духовно народитись, відчуги себе людьми і спадкоємцями.

Вона (Леся Українка) виробила витончену філософію безкомпромісної боротьби, мужности і буденного подвигу, вона звеличала найвищу красу — красу змагання і найвищу революційну етику:

Тільки життя за життя! Мріє, станься живою!

Слово, коли ти живе, статися тілом пора.

Хто моря переплив і спалив кораблі за собою,

Той не вмер, не здобувши нового добра.

Леся Українка

Кожна людина сама в собі мусить розв'язувати ті проблеми, які розв'язуються у світі. Первісний ключ — в людині. А людину сковують умови. Але умови для себе зрештою втворює вона сама — на свій зріст. Мусимо рости і духовим зростанням, моральним авторитетом здобувати престиж і відстоювати своє місце під сонцем.

Євген Сверстюк

З пластового життя

В. Соханівський

ПІДГОТОВЛЯЄМОСЯ ДО ПЛАСТОВОГО КОНГРЕСУ 3-го

Конгрес — це не тільки зустріч, велика й щира зустріч друзів і подруг, членів Пласту, якому якраз минає 70 років існування. Конгрес це також рада, Велика Рада активу Пласту про його дальшу долю. Конгрес не завжди мусить відбуватися у надзвичайні чи кризові часи існування організації. Перший Конгрес відбувся в Ашафенбурзі, американська зона тодішньої Німеччини, в 1948 р. Той час можна б назвати кризовим тому, що це був час перед масовим переселюванням наших людей у вільні країни світу. Кризовим було також і те, що ми віддалювалися фізично від рідних та нашої батьківщини. Тому той Конгрес був емоційним і глибоко вбився у пам'ять його учасників. Його метою було усвідомити й підготувати членство до великої мандрівки по світу, наснажуючи ідейно, щоб воно знало, як поводитися, що, чому і як робити в нових країнах поселення, як віднайти себе, щоб спільно знову започаткувати там діяльність Пласту. Крім нашого членства в цьому Конгресі взяло участь багато визначних людей загалу нашої спільноти, особливо Церкви, науки, мистецтва, політики і зокрема української преси. Немає сумніву, що той Конгрес залишив поважний слід у житті Пласту, бо породив нові клітини Пласту в різних країнах світу.

Підготовка до Пластового Конгресу Другого тривала приблизно чотири роки, від 1966 р. до 1970 р. і він відбувся в тому ж році в Торонті. І так, як перший Конгрес дав слово-ідею, вказівки й конкретні поради, які наше членство ентузіастично реалізувало в нових країнах поселення, так Пластовий Конгрес Другий відбувався у цілковито інших обставинах, у

новому середовищі з дещо іншими людьми й іншими вимогами. Матеріальні обставини були набагато кращими, тому появлялися нові домівки й оселі. До ПКП-го проблеми “двох батьківщин” не було, бо молоде й старше покоління мало рідну Батьківщину — Україну — в душі, у серці, у живій і болючій пам’яті баченого, пережитого й остаточно щойно втраченого. Ця пам’ять настирливо дотикала наше плече й шептала виразно у наше вухо: пам’ятати, працювати, жити і навіть страждати через неї і для неї. З бігом літ люди нашої організації міняються, іншу ментальність має наймолодше покоління нашої організації, як і також деякі їхні батьки вже народжені не в Україні, а в різних країнах поселення. Такого щирого і палкого почуття до української батьківщини в них цілком природно немає. Тому поміч у розв’язці проблеми ідентичності українця в діаспорі є конечною. Ми ж знаємо, що оточення здебільша для молододі людини є таке привабливе, що часто справді трудно “бути собою” та потребує багато глибоких почувань до свого рідного, знань, а передусім сильного характеру, щоб остатись українцем вповні. Ми обіцяли собі щось в тому напрямі робити й зробити.

Після глибокої аналізи ми вирішили, що наша ідеологія є правильна. Виховники ствердили, що немає покищо нічого кращого від скавтово-пластової методики самовиховання, хіба що можна б було замінити деякі застарілі форми засобів новими й сучасними. А чи не варто було б передумати проблему програм теперішніх проб тощо? Ця проблема ідентичності є дуже важливою і під сучасну пору актуальною, бож за останніми переписами в Канаді наша спільнота втратила 50 тисяч членів, себто наші Церкви втратили стільки вірних. Ми всі знаємо — якою пекучою проблемою є справа українського мовлення, проблема рідних шкіл та курсів українознавства. Цей змаг за національну ідентичність в Канаді залишив певний слід, і наприклад, канадський уряд прийняв ідею багатокультурності за свою офіційну політику. Без сумніву, що наші визначні одиниці, як сен. П. Юзик і проф. Я. Рудницький, відіграли тут важливу роллю. Сьогодні ми ще вповні не збагнули тих всіх сил і факторів, які сприяють таким численним нашим одиницям зовсім ідентифікуватися з українською спільнотою, а при тому бути творчим і передовим громадянином своєї країни поселення.

Це не є проблема тільки Пласту, це проблема всієї спільноти. З повною свідомістю відповідальності можна ствердити, що Пласт завжди був авангардом мислення і розв’язування пекучих проблем нашої спільноти. Таким він є і сьогодні й тому заповзявся підготувати Пластовий Конгрес Третій. В нас все казали, що в трійці перебуває Бог. Дослідча і підготовчі комісії ГПБ напевно зробили багато в тому напрямі, але загал не є про це точно поінформований. Все наше членство, з поміччю нашої спільноти, повинно бути співучасниками цієї підготовки. Починаймо наново або насвіжо ідентифікувати і формулювати суттєві проблеми, труднощі й питання. Запрошуємо на наші наради всіх нам відомих соціологів, психологів, виховників — теоретиків і практиків, лінгвістів, зацікавлених такою проблемою духовників, пластових провідників і взагалі людей науки, знання й досвіду. Організуємо це по осередках, станицях, краях. Зібрані думки й висновки відсилаємо до Комісії ГПБ, до пластової преси, особливо до “Пластового Шляху”, щоб ними можна було б поділитися зі всім членством і нашою спільнотою. Це напевно породить цікаві думки й поради. А тим часом починаймо від себе самих, своїх дітей, своїх вихованків, запитаймо батьків — членів Пластприятю, що було і є найбільш притягаючим у Пласті, а що відпихаючим, що треба підсилити, а що усунути, що дати нове? А що з проблемами? Яку програму дати старшому пластуству? Що є найкращим засобом засвоєння української мови і українського мовлення? Не робім цього в поспіху, бо це речі тяжкі й скомпліковані! Пласт завжди виконував свої завдання солідно, з розмислом і успішно. Так він зробить і тепер.

Тоня Горохович

МАНДРІВКА ПО ЄВРОПІ З ПЛАСТОВОЮ МОЛОДЮ

Радість і турботи виховників

Пластова молодь любить мандрувати, а ще до того на Ювілейні Міжкрайові Пластові Зустрічі, які дають нагоду нових знайомств, спільних переживань, пригод і праці. Третя з черги ЮМПЗ — святкування 70-річчя Пласту — відбулася в Німеччині від 15 до 22 серпня 1983 року. Сама Зустріч була получена

з довшою мандрівкою пластової молоді по Європі, яка тривала від 5. 8. до 2. 9. 1983. Високі кошти поїздки унеможливили багатьом бажаючим скористати з мандрівки. Учасників її було 104, включаючи й виховників. Учасниками ЮМПЗ були представники Австралії, Аргентини, Бельгії, Великобританії, Канади, Німеччини, США і Франції. Подорожували по Європі 34 особи з США, 70 з Канади, 1 з Аргентини, 2 з Франції. Всестороннім опікуном молоді під час першої частини мандрівки був пл. сен. о. Павло Когут з Франції. На жаль, він мусів повернутися до своїх пастирських обов'язків у половині мандрівки.

Боротьба за українське мовлення серед юнацтва

І для молоді, і для виховників це був дуже твердий горіх. При зголошенні треба було юнацтву підписати згоду на вимогу організаторів говорити по-українськи. Звичка молоді говорити по-англійськи була причиною багатьох упоминань і своєрідних покарань — писати листи додому на тему знехтання свого зобов'язання, вияснення на письмі вимоги українського мовлення. Листи до батьків та короткі дописи на тему мови містимо в "Юнаку" (ч. 12 1983, 1, 2-3 1984), вони — цікавий матеріал для батьків і виховників. Юначка, наприклад, твердить, що нагодою для неї говорити по-українськи є тільки сходи й лекції в українській школі, а юнак, що живе в місцевості, де нема не тільки української школи, але й жодного українця, подає багато аргументів на те, чому знання своєї мови йому кінечне.

Співжиття з молоддю впродовж двох тижнів і стеження виховників за їх мовленням дало позитивні висліди. Коли юнацтво в одностроях розмовляло українською мовою, а не англійською — найпопулярнішою тепер мовою туристів — місцеве населення часто запитувало, хто вони і якою мовою розмовляють. І тоді, як пише юнак Орест Бабій з Ст. Кетерінс — "була нагода для нас щось розповісти їм про українців".

Духовість нашої молоді

Юнак з Торонта під час вичікування на спізнений льот в Торонті запитав:

— Подруго, а ми в Європі мусимо ходити до церкви?
На наше здивування з приводу цього запитання він оп-

равдовувався, що не любить слухати проповідей, бо то дуже "боріінг". Прийшлося йому в Парижі не тільки вислухати Службу Божу, проповідь і довше пояснювання щодо ікон чудового іконостасу в Українській Католицькій Церкві в Парижі, але й виконувати почесну функцію віктарного хлопця (він стояв першим і найближчим до церковного старости, приемний виглядом) і ми потерпали за його поведінку в церкві. Коли ж після відправи ми запитали його, чи йому подобалося так довго бути в церкві, він відповів:

— То було "окей"! Я це любив!

Другого дня після приїзду до Амстердаму ми поїхали на Богослуження до містечка Гарлем. Церква простора, модерна була виповнена людьми, але для нас були призначені місця спереду. Поруч престоло стояли хористи Візантійського хору з своїм диригентом — д-ром Мирославом Антоновичем (всі хористи в сірих костюмах і вишиваних сорочках). При престолі стояли — наш о. капелян о. Павло Когут і о. Парох місцевої церкви.

Ціле Богослуження було в нашому обряді, Апостола читав ст. пл. Юрко Мончак з Монтреалю, проповідував українською мовою о. Павло, коротким словом голландською мовою звернувся до своїх вірних о. Парох, пояснюючи, мабуть, хто ми і що робимо в Європі. Довшу проповідь англійською мовою звернув отець до нас.

Після відправи в церкві хористів і нас усіх запрошено на перекуску до парафіяльного дому. Гостили нас, старшого віку інший отець з'ясовував нам необхідність бути практикуючими християнами, дякували молоді, що загостила до їхньої церкви, мовляв, тепер небагато молодих мають потребу приходити до церкви. Була тепла й свобідна атмосфера. Ми співали разом з хористами, були серед нас і їхні дружини, дехто обходив свої дні народження, ми вітали їх, а вони дякували нам українською мовою. Був гарячий день і хористи прибули здалека й великою групою.

Гарлем — дуже старе містечко, воно чисте, чепурне, про старовину його свідчать середньовічна брама, деякі будинки, що дбайливо збережені.

Побуваючи в Нідерляндах і в Німеччині, ми відвідали могили полк. Євгена Коновальця в Роттердамі, отамана Петлюри

в Парижі та Степана Бандери й Лева Ребета й голів КПС Німеччини — пл. сен. Дем'яна Пеленського і о. Маркіяна Коржана, склали вінки, відбулися панахиди, а ст. пл. Роман Ващук розповідав про ролі згадуваних Покійників у житті нашого народу.

Відвідуючи музеї, інші пам'ятники старовини в Амстердамі, Парижі, Мюнхені, в містах Італії, молодь, наприклад, подивляла понад 200-тисячну збірку картин в Луврі, будівництво Версалу, бачила, як нідерляндці збільшили територію своєї країни коштом океану, вона довідалася, яким зусиллям розуму, волі та м'язів вони змогли це досягнути. Кожна країна має особливості, що так віддзеркалені в культурі, зокрема в мистецтві. Можливо наше юнацтво, порівнюючи культуру старої Європи з культурою Нового Світу, пов'яже ці свої спостереження з станом нашої культури в Україні (якщо воно її зможе пізнати!). Молодь захоплена Європою, хоче ще раз відвідувати її, дехто бажав би мешкати там постійно, молодь цінить старовину, вона імponує їй.

За малими вийнятками, що спричинювали виховникам турботи, наше юнацтво поведінкою не виломлювалося з норми. Були малі конфлікти — трьом дівчатам дозволено піти на "закуппи", а вони пішли до ресторану — випили вина й втратили відчуття часу та орієнтації (заблудили!), а комендантка трикратно вичікувала їх повороту, чекаючи перед готелем. Юнакам під час таборівання на ЮМПЗ заборонено було мити щоденно волосся в підгірській річці. Це для них була велика кара. Маючи гроші, в містах молодь попадала в шал купування сувенірів, харчів (бо не їла того, що давали в готелях), дорогих одягів, біжутерії, тратила більшу суму на зачіску в Парижі перед від'їздом, щоб хвастатись нею, замість того, щоб цей час використати на оглядини міста.

Радувала нас ось така підслухана розмова юнаків з старшим пластуном:

— Друже, а до котрого куреня ти належиш?

— До "Вовкулаків". Це назва стара, але наш курінь новий. Ми не приймаємо таких, що зневажають українську мову. Бачите — ця відзнака про це каже.

Юнаки приглядаються до малої відзнаки з написом щодо мови.

— Друже, а багато ви маєте членів? — був черговий запит.

— Ні, ще всього тільки шість, — була відповідь. — Ми мусимо добре знати того пластуна, що хоче до нас пристати. Ми вимагаємо багато. Псевдопластуни нам не підходять.

Були ще дальші питання і відповіді про пляни діяльності, про терен, з якого походять їхні члени, про вимоги до кандидатів.

Серед юнацтва не було більших виломів проти дисципліни — молодь своєчасно прибувала на ранні й вечірні молитви, на збірки, не віддаювалася самовільно від гурту під час мандрівок по вулицях міста. Порівняно з іншими групами, що з ними зустрічалися ми в переповнених готелях, наша група виглядала естетично, здисципліновано. Наше юнацтво було навіть дуже критичне до поведінки тієї зустрічної в містах і готелях молоді, яка і виглядом і поведінкою викликувала несмак, а навіть і острах!..

Відповідальними за мандрівку були пл. сен-ри: Юрій Даревич, Дарія Даревич, Таня Онищук, Богдан Онищук, бунчужним за перебування в Нідерляндах і в Німеччині був ст. пл. Юрко Мончак, допомагали інші пл. сеніори і старше пластунство.

Варто згадати, що пластову молодь скрізь при зустрічах у країнах наші земляки дуже сердечно вітали, гостили, запрошували на дальші відвідини. Мандрівка, думаємо, збережеться не тільки в пам'яті, але позитивно вплине на світосприймання молодих її учасників.

Ганьба вільним поетам, які перед чужинцем дзвенять ланками своїх добровільно накладених кайданів. Неволя ще мерзотніша, коли вона добровільна.

Нині письменник (...) що б там не було, він мусить бути громадянином, відповідальним за свою честь, свою землю, свій народ — як посол перед людством. І оглядати світ з високих позицій — з найвищої точки свого краю.

Евген Сверстюк

Ми і наше минуле

Ст. пл. Людмила Шанга

У ПАМ'ЯТЬ...

Шостого квітня 1984 року українці втратили великого сина України — бандуриста-віртуоза, мистецького керівника, диригента і вчителя — маестра Григорія Трохимовича Китастого.

Григорій Китастий — це Сеговія у світі бандури: він спопуляризував бандуру й українську хорову музику, як мало хто з сучасників. Св. п. Г. Китастий помер у Сан Дієго, Каліфорнія на 77 році життя. Тлінні останки Покійного поховано 14 квітня 1984 р. на цвинтарі в Бавнд-Брук, Нью-Джерзі.

Покійний Г. Китастий народився в Кобеляках на Полтавщині 17 січня 1907 р. Під час “голодних тридцятків” він кінчав Музичний Інститут ім. Лисенка в Києві, а від 1941 року став мистецьким керівником Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка. Не зважаючи на трудні й несприятливі умовини, Капеля концертувала по Україні, а згодом в Німеччині. У травні 1949 р. члени Капелі разом з диригентом Григорієм Китастим виїхали до ЗСА. Тут праця Капелі продовжувалась: видано серію платівок, відвідують з концертними турне ЗСА, Канаду, Європу, а навіть далеку Австралію. На виступах їх приймали з великим ентузіазмом. Навіть на сторінках чужомовної преси були вислови захоплення виступами Капелі. Сам Г. Китастий був композитором численних аранжовок та творів, що були в репертуарі Капелі. Він також написав багато композицій для фортепіана зі співом, творів сольоспіву з бандурою та сольових творів для бандури: “Нагадай, бандуро”, “Вставай, народе!”, “Поема про Конотопську битву”, “Як давно”, “Марш молоді”, “Гомін степів”, “Львівські фрагменти” — це лише декілька з його знаних творів.

Зате, здається, чи не найбільшу роллю відіграв Маестро Китастий у своїй праці з молоддю. Під його мистецьким впливом та як вислід його невтомного й безнастанного зусилля, у співпраці з Капелею, вирости сотки талановитих молодих бандуристів та ансамблів. І то все за останніх десяти-п'ятнадцять років. Безконечну кількість годин свого часу присвятив маестро Китастий молоді. Він сам навчав, провадив та давав цінні інструкції в диригентурі, в грі на бандурі, в організації курсів. Він щоліта об'їздив табори бандуристів, що як гриби по дощі показувалися всюди, де є українська молодь. Він давав поради, критикував, заохочував, координував. Навіть вже сімдесятилітнім буди, він не піддавався втомі та недужі — працював невтомно з молоддю.

Капеля на чолі з Г. Китастим організувала табори, семінарі, інструкторські курси. З'їжджалася на ці табори різна українська молодь: пластуни, одумівці, з середовищ православних і католицьких, україномовні й англомовні і такі, що трохи знали українську мову (а під час таборування вони самі брали підручники та вивчали українську граматику й слова). В Детройті, на пластовій оселі “Діброва” 1981 року при кінці інструкторського курсу, згідно з старовинним кобзарським звичаєм, відбулося “Вінчання з Бандурою”. Маестро Григорій Китастий, як “Батько-Кобзар” благословив чотирнадцять молодих бандуристок і бандуристів, заохочуючи їх до дальшої кобзарської праці. У грудні 1982 р. накручено платівку “Молоді літа” збірного мішаного ансамблю молодих бандуристів. Диригентом був Григорій Китастий.

Маестро Китастий радо й з любов'ю вчив молодь всього, що знав. Зате вимагав самодисципліни, мовної досконалости, витривалости та точности у виконанні музичних творів від своїх студентів. Після проби з ним ми часто й самі дивувалися своїми досягненнями. Не диво, що дво чи тригодинна проба з Китастим часто більше виснажувала, але й більше захоплювала нас, ніж регулярна щоденна лекція або вправи.

“Він залишив частку себе в кожному з нас, в кожному, хто мав честь знати його ближче”, — сказав Микола Дейчаківський, один з молодих членів Капелі. Для молодих бандуристів Г. Китастий був “нашим батьком, нашим духовним отцем”, що вінчав нас з бандурою, благословляв нас на дорогу пізнання й поширення нашого чарівного народного інструменту.

Вимагав Григорій Китастиї перфектності в музиці, вмінності в музичному виконанні. Не диво, що студенти, що з ним вправлялися перший раз, часто боялися його (він теж чув навіть і найменшу півтональну помилку в грі, чи в співі!). Зате чим довше ми знали його, тим більше зростала наша пошана до нього та наше захоплення ним. Молодь пізнавала в ньому не лише визначного вчителя, диригента, музичного провідника, але й вірного друга. Не було між маестром Китастиєм і студентами труднощів порозуміння чи відчуття різниці віку. Кожний міг відважно говорити з ним. Один молодий бандурист зовсім правильно сказав: "Він не тільки був нашим диригентом, нашим провідником, учителем до самого кінця свого життя, він був нашим другом". Любив порозмовляти та пожартувати з нами. Ось яку коломийку склали про нього на одному з кобзарських таборів:

До Нью-Йорку від'їжджав Григорій Китастиї,
Всі сльозами умивались від того нещастя.
А як повернувся з Нью-Йорку, радість всім настала,
День і ніч співаємо, а йому ще мало!

Емлентон, Пенсільванія, 1978

Ця молодь, ці бандуристи, що так, як я, знали Україну лише з описів батьків, зі знімок та книжок, під проводом Китастого зуміли відчутти та передати українську душу в пісні, грі на бандурі.

Молоді бандуристи Канади й США завжди пам'ятатимуть, що він нас вчив. Бандура — сама по собі — це чудовий інструмент душі. Під умілим дотиком мистця вона може плакати, сміятися, радіти, жалітися. На ній мистець може відтворити звуки грізної бурі на морі, шелест вітру в траві, чи радісне дзюрчання потічка. Бандура незвичайно співуча, жива. Тому й чужинці захоплюються нею, люблять її слухати. Але для українців бандура має ще інше значення. У Новорічному привіті (журнал "Бандура", квітень 1984, стор. 2-3) Григорій Китастиї писав:

"Як відомо, бандура являє собою дивовижно могутню зброю. На ній кожна струна звучить відмінно на ті чи інші історично ваговиті події, і по інакшому в піснях сумних, чи молитовних. Народ вижолобив коряк, натяг на його струни і одухотворив його, як святино".

На таборах вчив нас Китастиї вміло передати співом та грою на бандурі найглибші почування музичного твору. Пояснював він, що музикант мусить бути актором на сцені, мусить відчутти, пережити й передати слухачеві суть пісні чи твору, що його виконує. На пробах Григорій Трохимович найбільшу увагу звертав на дикцію пісні, на динаміку твору. "Дикція, дикція, дикція..." — повторяв він всоте. Його улюбленим висловом було теж: "гризіть слова!" (тобто, вимовляйте виразно та чисто). Слово — це суть пісні, "це основне..." Раз він сказав:

"Кажуть, що хор гарно співає, але не розбереш ні одного слова! Це не професійне (виконання). Це аматорське, (співачи) не розуміють свого завдання".

(Кобзарський табір, Емлентон, Пенсільванія, 1979)

"А динамікою мистець оживляє твір, дає йому душу". Як лише правдивий мистець це може зробити, маестро Китастиї у своїх творах, чи власним співом і грою, чи диригентурою ансамблю міг передати найглибші почуття: любов і тугу за рідним краєм. ("Як давно", "Нагадай, бандуро"), тугу за рідними ("Сирітка", "Дударик"), героїчні моменти з української історії ("Бій під Конотопом", "Про Морозенка"), твердість характеру, українську гордість та героїзм ("Бондарівна", "Байда"), релігійні почуття ("Христос Воскрес!", "Погоп", "Кант про Страшний суд"). Також розвеселяв він слухачів жартівливими піснями ("Готя" (про Явтуха), "Жито мати", "Дозволь мені мати") танковими мелодіями ("Пісня танок") та барвистими композиціями ("Львівські фрагменти", "Музичний момент", "Червоні маки") — вмів передати відгуки української природи ("Гомін степів"), лет птиць-лебедів ("Лебеді"), великодні дзвони чи маестатичність Шевченкового "Рече та стогне".

Чи не найбільш захоплюючим для молоді було грати на виступах під диригентурою Китастого. Перед початком виступу Григорій Трохимович любив ловити погляд кожного члена ансамблю: "Я хочу бачити всіх шістдесят чудових очей на мені!" — казав він часто. Якщо ми добре заграли, він задоволено моргав, а його блакитні очі всміхались радісно. Ми були б все віддали за ту усмішку та погляд його очей. Проте, якщо ми не дорівняли його вимогам, якщо хтось не ту ноту заграє, чи заголосно, чи зашвидко, — ясно, що тоді голубі очі маестра ставали грізними, сіро-зеленими! Діставалось нам тоді! Не до

жартів було! Не раз винуватець відходив із такої проби із сльозами в очах, засоромлений перед всіма. Зате ці сльози сорому та страху скоро мінялись на сльози глибокого переживання та захоплення — коли Григорій Китасти́й говорив до нас, розповідав про улюблену Україну, про життя бандуристів чи Капелі в Україні та на чужині.

Ось декілька його думок, мрій, порад:

“Будьте працьовиті й витривалі! Ви діти українського народу. Батьки ваші знали, що таке труд, горе, нещастя. А ви їхні діти. Тому у вас пухнуть пальці (від довгої гри на бандурі), а ви працюєте далі — отже так і треба. (Пальці попухнуть) і пройдуть, ... а ви багато досягнете, ... для свого життя і для української нації”.

Григорій Трохимович знайомив нас із бандурою, передавав нам свою глибоку любов до неї.

“Тримайте (бандуру) дуже близько і найсильніше любіть (її). А через бандуру, через музику ви пізнаєте чудовий світ. Не було б України, по-моєму, якби не було бандури. Через всі лихоліття ... донесла (вона) аж до наших днів ці чудові перлини, те слово ласкаве, ту пісню чудову”.

Це сказав на кобзарському таборі “Вороб’їне озеро”, Москока, Онтаріо, 1977 р.

Вірив Григорій Китасти́й у вільну Українську Державу і про неї мріяв:

“Є абсолютна певність, що український нарід (буде) існувати далі, що він причепиться там, де є хоч мінімальний ґрунт для життя. Він вчепиться і буде жити. Ви бачите, ви свідки цієї чудової молоді — це Божа воля, що ми існуємо і будемо існувати як нарід. Він іде до тої цілі — коли нарешті, як М. Приходько сказав: — Ми таки зустрінємось на горі св. Володимира”.

Табір “Вороб’їне озеро”, Москока. 1977 р.

Так як ворог не міг знищити бандуристів —

“воювали з бандурою царі російські, ганялися за нею гітлерівські орди, воюють з бандурою і марксоленінці в Україні”.

(Бандура, квітень 1984 стор. 3)

— так і українців ніхто не підкорить — вірив Китасти́й.

Заохочував маестро Китасти́й молодь працювати над собою, прямувати до вершини у науці, у професійній праці, у мистецтві — в гри на бандурі... Цим способом — вірив він —

українці будуть мати вільну державу. Як приклад дав п’яніста Падеревського, що поміг здобути самостійність Польщі.

Казав нам також Китасти́й не боятись, що чужинці не зрозуміють української пісні, гри на бандурі:

“Отже нема перед вами (молодими бандуристами) страху, що бандура лише для українців. Це неправда. Вона (бандура) має глибоку історію. Ваша пісня... скрізь, де ви будете сіяти — рясно сіяти — це красиве зерно. А зерно, як знаєте, воно не гине. Вносить 30-40 зернят. Отже кожен з вас, що буде сіяти це зерно, помножить (його) на десятки разів”.

(“Вороб’їне озеро”, 1977 р.)

Вислідом праці маестра Григорія Китастого з молоддю був урочистий виступ 148-ох молодих бандуристів та бандуристок під його диригентурою під час концерту СКВУ у “Мейпл Ліф Гарденс” у Торонто, в грудні 1983 р. Виступ цей — це глибоко мистецьке виконання творів збірним ансамблем полонило серця присутніх. Це історичний момент! Це ж вперше в нашій історії зібрався такий великий мішаний ансамбль на сцені (а були тут лише найліпші бандуристи і бандуристки з численних ансамблів Канади і ЗСА) — і все сама молодь! Сам Китасти́й ось так про це писав:

“Як диригент, це вперше я бачив перед собою, немов Христових воїнів, такий поширений виконавчий склад з бандурами в руках. Вони прибули з різних сторін і на устах принесли свою чисту душу і не було сумніву, що у їх жилах тече здорова кров української раси, вони не підкупні, а щирі Шевченко-кобзарські діти з запевненням за їх майбутнє. Дивлячись на них, душа моя раділа, очі воложились від щастя. Вони були зосереджені, якимось особливо чутливі до слова, пісні, чи ритму. Пройшов час нашої спільної зустрічі в Торонто, а я й далі всіх бачу перед собою з надхненним виразом очей, творчо насажених, у чарівних кольорах нашої, нашим народом улюбленої ноші. Я й далі вслухуюся у стоголосий звук бандур та пісню, що нестримно неслася від душі до душі. Такий бурхливий розвиток кобзарства треба сприймати як закономірне явище...”

(Бандура, квітень, 1984, стор. 3)

Так, Григорій Китасти́й жив бандурою, музикою, піснею. Він присвятив себе плеканню цього мистецтва до останньої хвилини життя. Ні втома, ні тяжка недуга не стримувала його

від праці. Він вперто "ніс до народу те, що йому Бог поклав до серця". (Вороб'їне озеро, 1977)

І ось нашого дорогого кобзарського провідника — маестра Григорія Трохимовича Китастого вже не стало між нами. Не почуємо вже його хвилюючого співу, його чудової, чарівної, ніжної гри, не глянемо в усміхнені блакитні очі... Вже не провадить він вмілим рухом руки Капелю чи молодечий ансамбль... Але його "пісня, його мрія не вмере, не загине". Та молодь, яку він захопив, якій віддав все, що знав, ця молодь буде нести в світ його славу, буде сіяти ті зернятка любови до бандури, до української пісні — буде нести меч волі!

У наших серці пульс весни.
Вона пісні для нас співає,
І сонце променем ясним
Палкі привіти посилає.

Поможе нам шляхи пройти
Відважним кроком юність мила.

Горить в нас полум'ям життя,
Вогнем яскравим і потужним.
Ми до змагань несли наш стяг
Всі, як один, поривом дружнім.

Бадьора пісня лине в світ,
Іде луною в сині далі,
Де чарівний калини цвіт
Вбирає землю у коралі.

Могутнім вітром буревій
Нехай несе кризь хуртовини.
Поклін вам, земле наших мрій,
Тобі, народе України!

Вперед до щастя і мети
Несуть нас молодости крила.
Поможе нам шляхи пройти
Відважним кроком юність мила.

"Пісня пластунів", слова К. Рошко, музика Г. Китастого (із збірника **"На пошану Григорія Китастого"** Нью-Йорк, 1980, стор. 221)

Пестрий Дятель

МІШАНИЙ ЮНАЦЬКИЙ КУРІНЬ ІМ. КОРОЛЯ ДАНИЛА В НАДВІРНІЙ

Повітове місто Надвірна із доколичними селами в підніжжі гір Карпат та в сусідстві нафтового басейну в районі Битькова і деревного промислу та відпочинково-лікувального resortу, що завдяки комунікаційним артеріям: залізниці, коловим дорогам і рікам, а особливо Прутові й Надвірнянській Бистриці та сумежним розгалуженням аж до Ворохти — стягали курортників і відпочинковців та мандрівників, що шукали розваг і пригод. Населення було в більшості українське, хоч небагате, але все було при грошах, бо й взимку та влітку були заробітки.

В Надвірній жило не мало наших професіоналістів, учителів, купців, ремісників, робітників, а навіть і хліборобів. Отож засоби комунікації і матеріальні спроможності уможливили мешканцям міста й околиці посилати своїх дітей до середніх і вищих шкіл поза межами їхнього міста.

Доля хотіла, що автора цього спогаду, чи пак мемуарної розвідки, члена Юнацького Куреня ім. Святослава Завойовника в Павелчі біля Станиславова від 1924 р., дирекція Окружного Союзу Українських Кооператив у Станиславові після 9-ти місяців відбутої практики з днем 1 березня 1929 р. перенесла до свого відділу складниці в Надвірній, де діяли два відділи: заготівельно-торговельний і організаційно-ревізійний, з призначенням на асистента керівника п. І. Кочержука і практиканта повіт. організатора ревізора п. Г. Пришляка.

Посадником міста був від років дуже статочний підприємець св. п. Василь Свищ, власник модерного ресторану і впливовий та провідний грсмадянин. Тут мешкало чимало вже знахих мені друзів і поцруг, які доїжджали до різних шкіл у Станиславові. Немало з них вже були членами Пласту у Станиславові і в інших містах, де діяли середні школи. Немало з них вже працювали, або й вишколювались на фахівців при верстатах і підприємствах. Комплікації з доїздом і відїздом

до шкіл унеможлилювали нам брати активну участь у дії Пласту в Станиславові, що й довело нас до негайного рішення зорганізувати окремих Мішаний Юнацький Курінь в Надвірній. Вже з 15-тим березня 1929 р. ми внесли до надвірнянського старства обґрунтоване внесення з відбиткою (копією - рубрум) одержання прохання, і на базі того ж внесення скликали біля п'ятдесятки кандидатів у члени на основуючі збори. МЮКуріневі надали присвяту — ім. короля Данила, а число ми дістали від кошової чи окружної команди в Станиславові пізніше — після повідомлення старства в Надвірній про його дозвіл. Пам'ятаю, що число було одного з розв'язаних куренів на Волині, але призабув (десь близько числа 80), чи не з Володири Волинського?...

Правними опікунами куреня були: адв. Микола Николайчук, інж. Ю. Цибрівський і урядник (Каси хворих) Роман Збудовський, а кошова команда призначила мене як організатора та провідника й опікуна та гол. виховника.

Щастя сприяло і ми вже в березні впорядкували два дівочі і три чи чотири хлоп'ячі гуртки, а вік наш сягав від 1904 до 1916 року народження. Брати Дунці, Свідруки, Штуняки очолили хлоп'ячі гуртки, а Н. Штуняк і О. Туешин очолили дівочі гуртки. Було досить багато провідних подруг і друзів з пл. практикою, що радо проводили виховну програму Пластової Гри і то завзятої, бо це було новістю в повітовому місті зібрати в слухняні ряди молодь і заставити її до конструктивної самовиховної праці, щоб наздігнати втрачений час.

У тому ж часі студентка учительської семінарії сс. Василянок у Станиславові — пл. Стефа Петровська з сестрою Галею, гімназисткою, зорганізували підготовчі гуртки хлопців в с. Цуцилів з метою організації власного юнацького куреня. І це з'єднало нас у спільних вимаршах у природу і дводенних прогулянках з різними програмами, ватрами й підходами, а навіть і "завойовуваннями" себе, чи підкраданнями і "ограбовуваннями" засобів харчування та охоронного виряду тощо.

Часті були наші вимарші в Карпати на відвідини Скиту Манявського, Каменя Довбуша, водопадів, поближких гір, а при тім були теренові ігри, переходи й переправи бистрими гірськими річками й потоками, відчитування знаків картографії, орієнтації на сусір'ях небозводу, по деревах і рослинах.

Не можна поминути дводенної і однонічної виправи в підгір'я недалеко м. Солотвини і деяких сіл, як Крички і Старуні, де відкопано тоді кості колишніх мешканців наших незабутніх гір Карпат — мамутів та інших.

Надвірнянці розтаборились і розгосподарились на нічний відпочинок не лише забезпечились, але й "укрупились", а ватра вже лише символічно "тліла", піддержувана дижурними, бо після довгого маршу з усім вирядом наша залага таки заснула сном "блажених" у Свято-Іванську ніч. Здавалось, що на Івано-купальські обряди й пошуки цвіту папороті вже не було часу і сили.

Та наша команда не спала, вона вичікувала несподіванки — таємної появи друзів з Цуцилова. Їм — друзям припала почесна роля, як меншої групи в організації, перевести обряд Свята Івана Купала.

Якраз опівночі дещо тут й там зашелестіло від гірського бистрого потічка і час-до-часу шелест повторювався. Найгірше було те, що таборовики, що вдавали твердо сплячих (вони навіть хропіли на всі заставки), але ж вони не спали...

Пробрались до нас подружки Стефа й Галя з своїми подругами і друзями, запозиченими, вправними пластунами і пластунами і зі своїми співвиховниками, завтрішніми пластунами — друзями, на здобуття пл. фортеці "Довбушівців" — надвірнянців і на проведення самобутніх обрядів відзначення — Івана Купала.

Щойно по півночі "запалала наша ватра"... а відтак почали у бурхливому гірському потічку плавати "свято-іванські вінці", були притишені співи й "ворожби". Це була неповторна ніч, а якщо й була, то вже без автора цього спомину, бо все має свій початок і кінець...

Життя в Пласті протікало щиро-дружнім руслом, ряди юначок і юнаків збільшувались і прямо мобілізували всю ідейнішу, працьовитішу молодь у свої ряди.

І тут знова доля хотіла, що організатора нашого куреня дирекція ОСУКооператив перенесла 1 жовтня 1929 року до централі в Станиславові, щоб увести його до організаційно-ревізійного і вишкільного сектора.

Та лихо не спало... Наша Свято-Іванська ватра стривожила адміністраційно-поліцейські чинники, і з часом вони дій-

шли за ниткою до клубка й притягнули організатора й опікуна до адміністративної відповідальності. Це вже було у вересні місяці перед виїздом до Станиславова. Щастя сприяло, бо наш опікун д-р М. Николайчук пішов з організатором прогулянки до адміністративного відділу староства і там вияснив справу, мовляв, студентські прогулянки, ведені програмово з більшістю дорослих членів, з молоддю, були приготовані на все можливе, і, на щастя, погода сприяла, не було вітрів і на поляні, то практично не було ризику щодо вогню.

Автор спогаду бував ще кілька разів в Надвірній на імпрезах і забавах в 1930-му і 1931-му роках, а відтак спорадично стрічавсь із подругами й друзями, бо в 1933 році був перенесений службово по через Рев. Союз Українських Кооператив в розпорядження Подільського Союзу Українських Кооператив у Тернополі, де провів повних 11 років на організаційно-виховній і ревізійній праці в кооперації і з молоддю в спортивному т-ві "Поділля", "Сокіл", а також в національно-громадському й державно-творчому аспекті в часі пропам'ятних подій — у світлім моменті — "Відродження Української Державности".

Та лихо не спало... Прийшли роки Другої і безпощадної війни, де всі три наїзники "визволителі" з своїми союзниками коляборантами, почавши від "Берези Картузької" (в роках 1930-их) і з вибухом війни, мадярськими "союзниками" і "гітлерівськими вислужниками", а згодом кінчивши "визволення" старшо-братськими звироднілими ордами, — всі вони майже поголовно винищили морально й фізично всіх наших подруг і друзів за ніщо інше, лише за віддану любов, за шляхетну службу Богові й Україні.

Авторові відомо, що в живих осталося заледве кількоро колишніх Подруг і Друзів, а між ними друг Юрій Дунець і безконкурентний виховник новацтва в Монреалі сл. п. Богдан Білошевський, що у висліді дуже прикрого випадку — автової катастрофи — окалічив і безприкладною паломницькою поїздкою до Столиці Матері Божої в Люрді у Франції звільнився від терпінь, віддав їх там же у стіп Богоматері, а шляхетною душею поплинув у засвіти на Вічну пластову ватру в колі сотень і тисяч подруг і друзів, які безупинно поповнюють ряди пластової братії з піснею на прославу Бога Отця і Богоматері і за кращу долю Матері — України.

Збіг обставин хотів, що з нагоди останнього перебування в батьків після Великодня в 1944 році покійна і незабутня Мама і Батько зберегли і передали декілька світлин з минулого, які збереглись у них. Це моє найбагатше вивінування, бо це були мої останні дні в гостині найдорожчих Батьків, які були вже дуже тривожні й ризиковні..., але воля ціни не має.

І тих кілька світлин, збережених по через воєнні лихоліття й завезених до місця останнього причалу в прибраній новій батьківщині, яка уможливила втілитись в ряди незаступного об'єднання в Пласті, де маємо світлу волю пластовати з рідними дітьми й опікунами і тим самим служити Богові і Україні та Канаді, яка не лише дозволяє, але і всесторонньо допомагає нам продовжувати пластову Велику Гру в поколіннях рідною мовою за власними програмами на пластовому шляху.

А на закінчення попереднього (про 45-тий ЮКурінь) і сьогоднішнього спогаду про наш Пласт, що ось-ось, бо в 1986 році відзначатиме своє 75-річчя, хочу таки апелювати до всіх наших подруг і друзів з минулих років вшанувати пам'ять всіх нам знаних і незнаних членів дорогої і незабутньої самовиховної організації, що відійшли на Вічну Ватру, створюючи мільйонову фундацію, щоб відсотками з неї уможливити дальший шлях до щасливого сторіччя неоціненного і незаступного Пласту нашим дітям, внукам і правнукам... Що дай нам Милостивий Боже!

Пестрий Дятель

Дорогі Друзі!

Дня 2 червня 1984 р. на сходах нашого ОП УПС в присутності членів, скромно, але щиро й сердечно, Провід ОП привітав і вручив пл. сен. нер. **НАТАЛІЇ БЕРЕЗОВСЬКІЙ** найвище сеніорське відзначення — св. Юрія в золоті, надане ГПБулавою за її віддану понад п'ятдесятилітню працю на пластовій і громадській нивах.

Чек на суму \$ 50.00, яні подруга Н. Березовська склала з нагоди її відзначення, пересилаю з проханням влатити цю суму до Залізного Фонду Пластового Видавництва.

Сердечно Вітаю Вас нашим СКОБ!
За Провід ОП УПС
пл. сен. Євген Люднєвич (писар ОП)
Лос Анджелес, Каліфорнія

ТРЕТІЙ ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС

Чому є пластові конгреси?

Пластовий Конгрес має проаналізувати сучасний стан Пласту по різних країнах та дати ідеологічні, методичні й інші напрямні на майбутнє. Наш статут вказує, що конгреси мають відбуватися один раз на 10 років. Пропозиції-підсумки з конгресів передається до одобрення нарадам КУПО. Тому, звичайно, конгреси відбуваються день-два перед нарадами КУПО.

Перший Пластовий Конгрес відбувся 1948 року (Ашафенбург, Німеччина), щоб дати ідеологічні та методичні напрямні "На дальшу мандрівку до Великої Мети", коли пластуни роз'їжджались по різних країнах.

Другий Пластовий Конгрес мав дві частини:

- а) 1966 р. в Албані. Тоді рішено, що Пласт бажає зберегти українську ідентичність, і просить громаду допомогти в цьому.
- б) 1970 р. в Торонті. Чотири комісії протягом чотирьох років аналізували різні теми. Ідеологічні підстави залишились незмінними.

Третій Пластовий Конгрес.

При Головній Пластовій Булаві є Дослідно Плянувальна Комісія. 1981-го року цю комісію оформлено у 12-ох підкомісіях, які є очолювані пластунами з різних країн. Підкомісії вивчають сучасні проблеми в Пласті та подають рекомендації. Різні підкомісії переводять специфічні опитування анкетами, щоб зазнайти пластунів з деякими справами та почути, які є погляди серед пластунів. Другий Конгрес мав гасло **Пізнавати, Передбачати, Діяти**. Тому, що наш статут виказує, що **Дослідно Плянувальна Комісія** має **плянувати проблематику** для конгресів, ми придержуємось цього гасла й продовжуємо **пізнавати**. Наші рекомендації і підсумки ідуть під кутом **передбачування**. Тому ми поширювали запитник "Пласт у 2000-ім році", вели дискусії на цю тему (напр. ЮМПЗ-82, УПС Австралія, курені УСП та УПС).

Дослідно Плянувальна Комісія так веде працю **підготовки тематики**. Підготовку й переведення самого 3-го Пластового Конгресу запланувала ГПБулава у таких етапах:

1. Покликання Підготовчої Комісії для справ ПКТретього. Переведення дискусій-семінарів по більших пластових оселях, куренях — на пропонувані теми:

- Мета Пласту на 2000-ий рік
- Справа спілкування українською мовою в Пласті
- Українці в діяспорі: роля Пласту
- Україна і Пласт
- Пластуни і християнські засади.

2. Пленарна сесія 6-го жовтня 1984 р. на Союзівці. Підсумовання дискусій і думок.

3. Відправи пластового активу, дискусії **по країнах** на тему пропозицій Пленарної Сесії.

4. **Заклучна** пленарна сесія 1987 р., перед 10-тим Збором КУПО. Підсумовання всіх попередніх дискусій, рекомендації, як далі **діяти**.

— пізнавати — передбачити — діяти —

Щоб близьке майбутнє — 2000-ий рік пластуни могли зустріти як сильна організація, мусимо пізнавати сучасний стан, передбачувати зміни оточення, напрямків — і діяти реалістично, щоб сьогоднішні новачки мали ще змогу перейти через УПЮ, УСП до УПС і могли далі служити українській спільноті.

Тому закликаємо всі курені УСП й УПС, всі станиці та осередки включитись до першої фази підготовки 3-го Пл. Конгресу: участі в дискусіях.

За матеріалами чи потрібними панелістами — можна звертатись до голови Підготовчої Комісії Третього Пластового Конгресу — пл. сен. Люби Крупи, на адресу:

Пласт-ГПБ
140 Секонд Аве.
Нью-Йорк, Н. Й. 10003

пл. сен. кер. Любомир Романків пл. сен. кер. Лариса Онишкевич
голова ГПБулави керівник досл. плян. комісії

Від Реданції: Ми з приємністю будемо поміщувати вістни з СКВУ і про СКВУ, а зокрема про працю і важливіші промови Голови Президії СКВУ Петра Саварина, які мають цікавий інформативний і виховний характер.

З ЛИСТА ГПБ ДО КУРІННИХ УСП І УПС

Дорогі Друзі!

Дуже дякуємо за Вашу готовість допомогти зацікавити курені пластовою виховною проблематикою та допомогою підготовки й проведення Третього Пластового Конгресу.

Це дуже добра думка, щоб поодинокі курені зголосились простудіювати специфічні справи та подати свої рекомендації. Хоч над нижче поданими справами працюють спеціальні підкомісії Дослідно плянувальної комісії ГПБ, додаткове розглянення проблематики та виготовлені пропозиції, допоможуть спільно знайти розв'язку проблеми. Тут можна використати специфічні зацікавлення кожного куреня окремо, дати можливість справу опрацювати в близькому колі і тим посилити курінну активність у даній ділянці.

Теми для куренів: 1. Доплив членства до новацтва, 2. Матеріяли на сходинах УПН, 3. Як заохотити вживати українську мову на сходинах УПН, 4. Як заохотити вживати українську мову на сходинах УПЮ, 5. УПЮ: увага на характер: гуртки, програми сходин, 6. УПЮ: готові (можуть бути тематичні) матеріяли на сходинах, 7. УПЮ: організаційне відділення старшого юнацтва від молодшого в одному курені, 8. УПЮ: програма для старшого юнацтва, контакт з УСП, 9. УПЮ: віково мішані гуртки (структура і програма), 10. Статус виховника в УПЮ, 11. Побудова малих осередків (спільна праця новацтва з юнацтвом), 12. Методика праці у малих осередках (віково мішані гуртки Ю. і Н. окремо та разом), 13. Справа одности по всіх країнах, 14. Проблематика УСП, 15. Програма УСП, 16. Проблематика УПС, 17. Потреба нової молодечої організації для незорганізованої молоді, 18. Проблема пластового видавництва, 19. Провідництво — як професійне менажерство, 20. Мета Пласту на 2000-ий рік, 21. Роль Пласту серед нашої громади в діаспорі, 22. Україна і Пласт в практиці, 23. Пластуні, їхні родини і християнські засади життя. Поодинокі курені можуть розпрацювати одну з повищих тем у формі: дискусій, статей, матеріалів до праці, рекомендацій тощо.

І ЯК ЖЕ НАМ БУТИ?

В першу чергу дякую ГПБулаві за довір'я, яке вони вказали мені, покликаючи на голову Підготовчої Конгресової Комісії. Також вдячна Подругам і Друзям, які погодилися увійти до Комісії та працювати в підготовці III-го Пластового Конгресу, точніше переведення його I-ої сесії.

Я вповні свідомо важливості свого завдання та труднощів, головню, коли порівняти обставини й атмосферу двох попередніх Конгресів. Тут і там чути від пластунів слова застереження та сумніви в доцільність III-го Пл. Конгресу, покликаючись на розміри та емоційне наснаження двох попередніх.

Так, слід признати, що є суттєві різниці в умовах та атмосфері попередніх та запланованого III-го. Головна турбота ПКП-го було невідоме нових поселень та можливостей організації нових пластових клітин. Але найважливіше — наше психічне наставлення, ідейне наснаження ІДЕАЛІЗМ, віра в пластові ідеологічні основи були частиною нашої пластової душі, і тому відносно легко було поборювати зовнішні труднощі, будувати нове життя.

Проблеми появилися щойно з новим поколінням, яке поставило, з певною дозою сумніву, питання: — “А може нам час на зміни?” Ми почули нове слово “аджурнаменто”, яке лягло в основу проблематики ПКД-го. Численні комісії ґрунтовно, з науковим підходом, просліджували пооднокі аспекти нашої організації. Присвячено маса часу, грошей, друку на з'їзди, семінарі, дискусії. І по 5-ти роках величезного вкладу праці з радістю проголошено — “Змін не потрібно, ідеї наші незмінні, мова в Пласті виключно українська”. З почуттям задоволення та гордості ми проголосили Резолюції ПКД-го — і щасливі роз'їхалися до своїх домівок і пластових осель.

Я шукаю даних, наскільки ці резолюції ввійшли в життя, але натрапляю на труднощі. А тимчасом 14 років від часу ПКД пролетіли суперсонічним джетом понад наші голови і нашу

свідомість. Виросло нове покоління, яке хоча знає українську мову, але в житті майже не вживає її, бо послуговується мовою країни поселення. Ба, що більше, ситуація міняється з кожним роком в напрямі протилежному до наших сподівань. Пластові проби перестали бути мірилом якості характеру пластуна. Але пластовій молоді приємно разом забавлятися, і ми радіємо, мовляв, молодь горнеться до свого. Ми радіємо, що “рятуємо нове покоління для нашої громади, за що громада повинна нам бути вдячна”. Але так не є, бо громада зайнята “вищими справами”. Нам неприємно і важко собі признати, що щось змінилося, що щось не грає. Ті що мають відвагу, кажуть — “є розбіжність між теорією і практикою”, або гостріше — “є гіпокризія, на яку заплющуємо очі”.

Щоб таки були чесними супроти Пласту, його історії, та згідними з пластовим сумлінням, нам таки треба поставити питання — “Як нам бути далі”? Багато з нас не хочуть чути цього, бо легше турбуватися про те, що і як приготувати на найближчі місяці, ніж передбачати закрути майбутнього за 15-20 років. Життя біжить попереду нас, а ми доганяємо його, кличучи: “Та пожди, я ж твій провідник, я вчив тебе пакувати наплечник на дорогу”. Але воно не жде, і коли б ми зробили перегляд наплечників, то на наше здивування не знайдемо того, що радили брати в життєву мандрівку, там вже інше.. Не те, що радили в Ашафенбурзі, і не те, в яке ще вірили в Олбані.

І як же це так? І як же нам бути? Це питання тяжить, і воно не звільнить нас від тягару доти, доки не знайдемо конкретно — чесною відповіді — розв’язки. І тому ця І-ша сесія ІІІ-го Пластового Конгресу. Не втікаймо від неї, але включім свій ум і своє серце для чесного майбутнього Пласту.

Люба Крупа
Голова Підготовчої Комісії
ПКТ-го

ВИХОВНО-ВИШКІЛЬНИЙ ФОНД ІМ. ДРОТА

Тому чотири роки Головна Пластова Булава заініціювала Виховно-Вишкільний фонд ім. Дрота (Д-ра Олександра Тисовського). Метою цього Фонду є підсилити вишкіл пластових виховників та зберігати пластову єдність між поодинокими країнами, спроваджуючи надійних будучих виховників з різних країн, де існує Пласт, на вишколи у ЗСА чи в Канаді.

Посилена акція збірки на Фонд Дрота піднесла його вже до суми 18,000.00 дол.

Згідно з правильником Фонду Дрота, Головна Пластова Булава з відсотків вже цього літа спроваджує на “Лісову школу” двох пластунів — одного з Німеччини, а другого з Риму. Приходи з відсотків ще замалі, щоб спровадити і з інших країн — Великобританії й Аргентини чи Австралії, але це було б дуже корисним.

Головна Пластова Булава звертається з закликом до всього українського громадянства, а зокрема до всіх пластунів і пластунів та вихованих в Пласті громадян з закликом допомогти збільшити підставову суму у Фонді до 100 тисяч, щоб вже в наступному році ми могли спровадити на вишколи по одному пластунові і по одній пластунці з усіх країн. Добре вишколені виховники — це запорука добре ведених пластових гуртків і пластової праці. Добре ведена пластова праця — це запорука вдержання свідомої молоді, а за тим — існування української громади в діяспорі.

Датки можна відтягнути від податку. Списки жертводавців проголошуємо що квартал у пластовому листку “Слово”. Незадовго проголосимо їх в загальній українській пресі.

Датки просимо слати на адресу:
FOND DROTA c/o PLAST - HPB
140 Second Ave., New York

а в Канаді на:

FOND DROTA c/o PLAST
2199 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6S 1N2

Головна Пластова Булава

Датки на Залізний Фонд Пластового Видавництва
(до 15. 7. 1984.)

пл. сен. Наталія Березовська (Лос Анджелес, ЗСА)	\$ 50.00
пл. сен. Євген Людкович (Лос Анджелес, ЗСА 5 в плат по \$ 10.00)	\$ 50.00
В. К. Ничай, (Чикаго, ЗСА)	\$ 20.00
Замість квітів на могили (дивись посмертні згадки)	\$ 280.00
Разом:	\$ 400.00

Замість квітів на могилу
св. п.
пл. сен. МИХАЙЛА ХОМ'ЯКА
на Залізний Фонд Пластового Видавництва
переслала \$ 100.00
ПЛАСТОВА СТАНИЦЯ ЕДМОНТОН (Канада)

В пам'ять нашої Тітки
св. п.
пл. сен. нер. ДАРІЇ НАВРОЦЬКОЇ
складаємо на Залізний Фонд Пластового Видавництва:
пл. сен. Христина Дзюба-Бравн — \$ 50.00
пл. сен. Малина Дзюба — \$ 50.00

Замість квітів на могили
св. п.
пл. сен. ДАРІЇ НАВРОЦЬКОЇ
св. п.
пл. сен. МАРІЇ ЗЕЛЕНОЇ
св. п.
ГАННИ ГАНЬКІВСЬКОЇ
св. п.
інж. ДИМИТРА ТРОЯНА
склали на Залізний Фонд Пластового Видавництва \$ 80.00
А. і Л. Харани

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

В. Соханівський: Ставайте співробітниками "Пластового Шляху" — — — 1

МИ І НАШ НАРОД

Ю. Шанта: Героїчний фінал Українського Пласту на Занарпатті — — — 3

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

О. Гаврилюк: Про селекцію і елітарність у Пласті — — — — — 17
Л. Залесьна-Онишкевич: Чому взагалі думати про майбутнє? — — — — — 20
 Чому Пласт для Ваших дітей? — — — — — 23
Т. Горохович: Чого сподіватися від III-го Пластового Конгресу? — — — — — 25
М. Горбач: Дискусійні завваги на передодні III-го Пластового Конгресу — — — — — 32
О. Мариняк: Виховні організації і українська мова — — — — — 36

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

В. Соханівський: Підготовляємося до Пластового Конгресу III-го — — — — — 39
Т. Горохович: Мандрівка по Європі з Пластовою молоддю — — — — — 41

МИ І НАШЕ МИНУЛЕ

Л. Шанта: У пам'ять... — — — — — — — — — — — 46
Пестрий Дятель: Мішаний Юнацький Курінь ім. Короля Данила в Надвірній 53

ВІД Г. П. БУЛАВИ

Третій Пластовий Конгрес — — — — — — — — — — — 58
З листа ГПБ до курінних УСП і УПС — — — — — — — — — — — 60
І як же нам бути? — — — — — — — — — — — 61
Виховно-Вишкільний Фонд ім. Дрота — — — — — — — — — — — 63
Датки на прес-фонд — — — — — — — — — — — 64